

แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน และต่อมาได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ประกาศแผนปฏิรูปประเทศ ณ วันที่ 6 เมษายน 2561 ได้กำหนดให้มีการทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบ โดยให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ กรมพัฒนาที่ดินจึงได้ดำเนินการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของประเทศ โดยมอบหมายให้สถานีพัฒนาที่ดินเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดินในพื้นที่ระดับตำบล

สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร ในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร จึงได้ดำเนินการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร ขึ้น โดยการรวบรวมข้อมูลจากการลงสำรวจพื้นที่ ข้อมูลจากระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (Agri-Map Online) และวิธีการให้เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและความต้องการจากการจัดประชุมชี้แจง Participatory Rural Appraisal (PRA) และรวบรวมข้อมูลจัดทำเป็นแผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่มากที่สุด คำนึงถึงชั้นความเหมาะสมในการปลูกพืชชนิดต่างๆ ส่งผลให้ได้ผลผลิตการเกษตรมากขึ้นและลดต้นทุน เป็นการทำเกษตรแบบยั่งยืน

คณะผู้จัดทำ

สิงหาคม

2564

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูปภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1-1
หลักการและเหตุผล	1-1
วัตถุประสงค์	1-1
ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-1
นิยามศัพท์.....	1-2
คำสำคัญ.....	1-4
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	2-1
ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
สภาพภูมิประเทศ	2-1
สภาพภูมิอากาศ	2-5
สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน.....	2-8
สภาพภาพเศรษฐกิจและสังคม.....	2-10
บทที่ 3 ทรัพยากรธรรมชาติ	3-1
ทรัพยากรน้ำ	3-1
ทรัพยากรดิน	3-6

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
หลักการ	4-1
การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA).....	4-1
ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-7
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	5-1
ทรัพยากรดิน	5-1
ประเภทการใช้ที่ดิน	5-1
ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน	5-1
การจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดิน	5-3
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	6-1
ปรัชญาในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล	6-1
นโยบายแห่งรัฐ ในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย	
จังหวัดมุกดาหาร	6-2
แผนการใช้ที่ดิน	6-5
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	7-1
ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
ตัวชี้วัด	7-1
เอกสารอ้างอิง	01
ภาคผนวก	ผ1

สารบัญญัตราง

	หน้า
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศ อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ปี 2544 - 2563	2-6
ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	2-9
ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	2-11
ตารางที่ 2-4 สภาพสังคมในพื้นที่ของตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	2-13
ตารางที่ 3-1 บ่อบาดาล ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	3-1
ตารางที่ 3-2 หน่วยแผนที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	3-7
ตารางที่ 3-3 สมบัติที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	3-8
ตารางที่ 3-4 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	3-11
ตารางที่ 4-1 รายชื่อเกษตรกรที่ได้รับการขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด 1,260 ลบ.ม. ปีงบประมาณ 2564 สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร	4-5
ตารางที่ 4-2 ระบบการปลูกพืช ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	4-7
ตารางที่ 4-3 รายชื่อกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ หมู่ที่ 7 บ้านหนองสระพัง ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	4-8
ตารางที่ 4-4 รายชื่อกลุ่มธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ หมู่ที่ 7 บ้านหนองสระพัง ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	4-9
ตารางที่ 5-1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	5-1
ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยแผนที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	5-5
ตารางที่ 5-3 ชั้นความเหมาะสมปานกลางของที่ดินแต่ละประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	5-6
ตารางที่ 5-4 ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อยของที่ดินแต่ละประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	5-6

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 6-1	
นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร.....	6-2
ตารางที่ 7-1	
กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปี ประมาณ 2565.....	7-2
ตารางที่ 7-2	
สรุปกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินและหน่วยงานที่สนับสนุนในเขต การใช้ที่ดิน ปี 2565.....	7-4
ตารางที่ 7-3	
เป้าหมายการดำเนินงาน และงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร แผน 4 ปี (ปี 2565-2568) หน่วยงาน สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร.....	7-6

สารบัญญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2-1 ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร.....	2-2
ภาพที่ 2-2 ความลาดชัน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	2-3
ภาพที่ 2-3 ภูมิประเทศ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	2-4
ภาพที่ 2-4 เส้นชั้นน้ำฝน จังหวัดมุกดาหาร	2-7
ภาพที่ 2-5 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดมุกดาหาร	2-8
ภาพที่ 2-6 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	2-10
ภาพที่ 3-1 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	3-3
ภาพที่ 3-2 โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาดความจุ 1,260 ลบ.ม. ปี 2549-2564 ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	3-4
ภาพที่ 3-3 ที่ตั้งบ่อบาดาล ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	3-5
ภาพที่ 3-4 ภูมิประเทศและชุดดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร.....	3-9
ภาพที่ 3-5 ทรัพยากรดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร.....	3-10
ภาพที่ 3-6 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร.....	3-12
ภาพที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร.....	4-3
ภาพที่ 4-2 ที่ตั้งบ่อน้ำในไร่นาที่ดำเนินการก่อสร้างโดยกรมพัฒนาที่ดิน ปีงบประมาณ 2549-2564.....	4-6
ภาพที่ 5-1 แผนที่แสดงความต้องการของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร.....	5-8
ภาพที่ 5-2 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร.....	5-9
ภาพที่ 5-3 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร.....	5-10

สารบัญญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 5-4 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกยางพาราในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร.....	5-11
ภาพที่ 5-5 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกอ้อยในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร.....	5-12

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 (1) ได้กำหนดให้มีการ “วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ต่อมาได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 มีแผนการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดินตำบล จำนวน 7,225 ตำบล ให้แล้วเสร็จ ภายในปี 2565 ตลอดจนนำแผนการใช้ที่ดินตำบลไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการประกาศแผนปฏิรูปประเทศ ดังกล่าวข้างต้น จึงได้จัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร ขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อให้การใช้ที่ดินในตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร มีผลตอบสนองสูงสุดต่อ หน่วยเนื้อที่และเป็นไปอย่างยั่งยืน

1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.3.1 ระยะเวลา 1 มีนาคม 2564 - 30 กันยายน 2564

1.3.2 สถานที่ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.4.1 ทบทวนเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิที่จะนำมาวิเคราะห์และใช้ในการ กำหนดเขตการใช้ที่ดิน ดังนี้

(1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพ การใช้ที่ดิน ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ภัยธรรมชาติ ฯลฯ

(2) ด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ การถือครองที่ดิน การใช้ที่ดิน พืชหลักหรือพืชเศรษฐกิจ ที่สำคัญ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ตลาดสินค้าเกษตร รายได้ รายจ่าย ประชากร โครงสร้างประชากร การศึกษา ฯลฯ

(3) นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ยุทธศาสตร์ภาค

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.4.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเกษตรกรในตำบล

1.4.3 ประเมินคุณภาพที่ดิน

1.4.4 สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดทำ PRA ร่วมกับสภาพการใช้ที่ดิน การถือครองที่ดินรายแปลงจากแผนที่สำมะโนที่ดิน หรือ แผนที่ภาษีที่ดินในปัจจุบัน ผลจากการประเมินคุณภาพที่ดิน และกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน (ตามอำนาจหน้าที่ของกรมฯ)

1.4.5 สสำรวจข้อมูลทั้ง ภายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ในพื้นที่ตำบลที่ดำเนินการเพิ่มเติมตามประเด็นปัญหาและความต้องการจาก PRA ให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นรายบุคคล

1.4.6 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินตำบล

1.4.7 รับฟังความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดิน

1.4.8 ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดิน

1.4.9 นำแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ เป้าหมายที่สำคัญ คือ

(1) การที่สภาตำบล หรือ สภาเทศบาลนำแผนการใช้ที่ดินที่มีกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินเข้าไปบรรจุในแผน 3 ปี โดยสภาเทศบาล หรือ สภาตำบล มีมติรับรอง ซึ่งอาจมีการตั้งงบประมาณ หรือองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ เช่น งบประมาณจัดพื้นที่ปลูกดิน ซึ่งปลูกโดยเกษตรกรในพื้นที่ตำบลนั้น เป็นต้น

(2) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมาย (มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551) มีการปฏิบัติในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดินเขตต่างๆ โดยมีงบประมาณดำเนินการในแต่ละปี

(3) กิจกรรมของส่วนราชการต่างๆ ที่จะสนับสนุนความต้องการของเกษตรกรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล เป็นต้น

1.5 นิยามศัพท์

1.5.1 ที่ดิน (Land)

“**ที่ดิน**” หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไปและให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บางลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย (มาตรา 4 ประมวลกฎหมายที่ดิน)

“**ที่ดิน**” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง “ชีวมณฑลบนพื้นผิวโลก ประกอบด้วย ชั้นบรรยากาศ ชั้นดิน ชั้นหิน ลักษณะความลาดเทของพื้นที่ ลักษณะทางอุทกศาสตร์ พืช สัตว์ และผลที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน” (FAO, 1974)

“**ที่ดิน**” หมายถึง พื้นที่หนึ่งๆ ที่อยู่บนพื้นผิวของโลก ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ สภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและชีวภาพซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนั้นที่ดินจึงไม่ได้หมายถึงดินเพียงอย่างเดียว แต่จะหมายรวมถึงลักษณะภูมิสัณฐาน (landforms) ภูมิอากาศ (climate) อุทกวิทยา (hydrology) พืชพรรณ (vegetation) และสัตว์ (fauna) ซึ่งการปรับปรุงที่ดิน (land improvement) ได้แก่ การทำชั้นบนดินและการระบายน้ำ เป็นต้น (FAO, 1993)

1.5.2 ดิน (Soil)

“**ดิน**” หมายรวมถึง หิน กรวด ทราย แร่ธาตุ น้ำ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ ที่เจือปนกับเนื้อดินด้วย (มาตรา 4 พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551)

“**ดิน**” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง เทหวัตถุธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นผิวโลกเป็นวัตถุที่คำนวณการเจริญเติบโต และการทรงตัวของต้นไม้ ประกอบด้วย แร่ธาตุ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ มีลักษณะชั้นแตกต่างกัน แต่ละชั้นที่อยู่ต่อเนื่องกันจะมีแนวสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามขบวนการกำเนิดดินที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำร่วมกันของภูมิอากาศ พืชพรรณ วัตถุต้นกำเนิดดิน ระยะเวลา และความต่างระดับของพื้นที่ในบริเวณนั้น (FAO 1974: 39-40)

“**ดิน**” อินทรีย์วัตถุและอนินทรีย์วัตถุที่ไม่จับตัวแข็งเป็นหินซึ่งปกคลุมพื้นผิวโลก เป็นผลมาจากปัจจัยด้านการกำเนิดและสภาพแวดล้อม ได้แก่ ภูมิอากาศ สิ่งมีชีวิต (พืชและสัตว์) สภาพภูมิประเทศ วัตถุต้นกำเนิดและระยะเวลา ความเหมาะสมต่อการผลิตพืชของดินแตกต่างกัน เนื่องจากลักษณะและสมบัติทางกายภาพ เคมีชีวภาพ และสัณฐานวิทยา (คณะกรรมการจัดทำปทานุกรมปฐพีวิทยา, 2551: 128)

1.5.3 การใช้ที่ดิน

“**การใช้ที่ดิน**” หมายถึง การจัดการที่ดินตามที่มนุษย์ต้องการ ซึ่งรวมทั้งการใช้ที่ดินในชนบท เขตชานเมือง และเขตอุตสาหกรรม เป็นต้น (FAO, 1993)

“**การใช้ที่ดิน**” หมายถึง ผลของความพยายามของมนุษย์ ในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพพื้นที่ของทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง (Vink, 1975)

1.5.4 การวางแผนการใช้ที่ดิน

“**การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน**” หมายความว่า การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของดิน และสอดคล้องกับประเภทของที่ดินที่ได้จำแนกไว้

“**การวางแผนการใช้ที่ดิน**” หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เป็นการกำหนดทิศทางของการลงทุน แนวทางการพัฒนาเทคโนโลยี เป็นการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานต่างๆ ให้ดำเนินการอยู่ในภาพรวมเดียวกัน และเป็นการ

เพิ่มศักยภาพทั้งในปัจจุบันและในอนาคตเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ (NRC, 1975 และ ADB , 2012)

1.5.5 “เศรษฐกิจที่ดิน” หมายความว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับที่ดินทางด้านเศรษฐกิจ

1.5.6 “เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจกรรมอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

1.5.7 “การชะล้างพังทลายของดิน” หมายความว่า ปรากฏการณ์ซึ่งที่ดินถูกชะล้างกัดเซาะพังทลายด้วยพลังงานที่เกิดจากน้ำ ลม หรือโดยเหตุอื่นใดให้เกิดการเสื่อมโทรม สูญเสียเนื้อดิน หรือความอุดมสมบูรณ์ของดิน

1.5.8 “การอนุรักษ์ดินและน้ำ” หมายความว่า การกระทำใดๆ ที่มุ่งให้เกิดการระวังป้องกันรักษาดินและที่ดิน ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม สูญเสีย รวมถึงการรักษา ปรับปรุง ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการรักษาน้ำในดินหรือบนผิวดินให้คงอยู่เพื่อรักษาคุณธรรมชาติให้เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดินในการเกษตรกรรม

1.6 คำสำคัญ

“ดินดี น้ำสมบูรณ์”

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร โดยตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอนิคมคำสร้อย โดยมีระยะทางห่างจากอำเภอนิคมคำสร้อยประมาณ 4.5 กิโลเมตร เส้นทางคมนาคมที่สำคัญผ่านใจกลางตำบลและใช้ติดต่อระหว่างตำบลถึงอำเภอ คือทางหลวงแผ่นดินนิคมคำสร้อย – หนองสูง หมายเลข 2370 มีอาณาเขตติดต่อดังรูปที่ 2-1

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลนาโสก	อำเภอเมือง	จังหวัดมุกดาหาร
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลโชคชัย	อำเภอนิคมคำสร้อย	จังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลนาออก	อำเภอนิคมคำสร้อย	จังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลร่มเกล้า	อำเภอนิคมคำสร้อย	จังหวัดมุกดาหาร

(รูปที่ 2-1)

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 13 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านกกแดง	หมู่ที่ 8 บ้านชัยเจริญ
หมู่ที่ 2 บ้านเหล่ากลาง	หมู่ที่ 9 บ้านนาหลวง
หมู่ที่ 3 บ้านอู่ไม้	หมู่ที่ 10 บ้านคำแฮดน้อย
หมู่ที่ 4 บ้านคำแฮด	หมู่ที่ 11 บ้านป่าแดง
หมู่ที่ 5 บ้านบะ	หมู่ที่ 12 บ้านอรัญญา
หมู่ที่ 6 บ้านหินลาด	หมู่ที่ 13 บ้านโนนเจริญ
หมู่ที่ 7 บ้านหนองสระพัง	

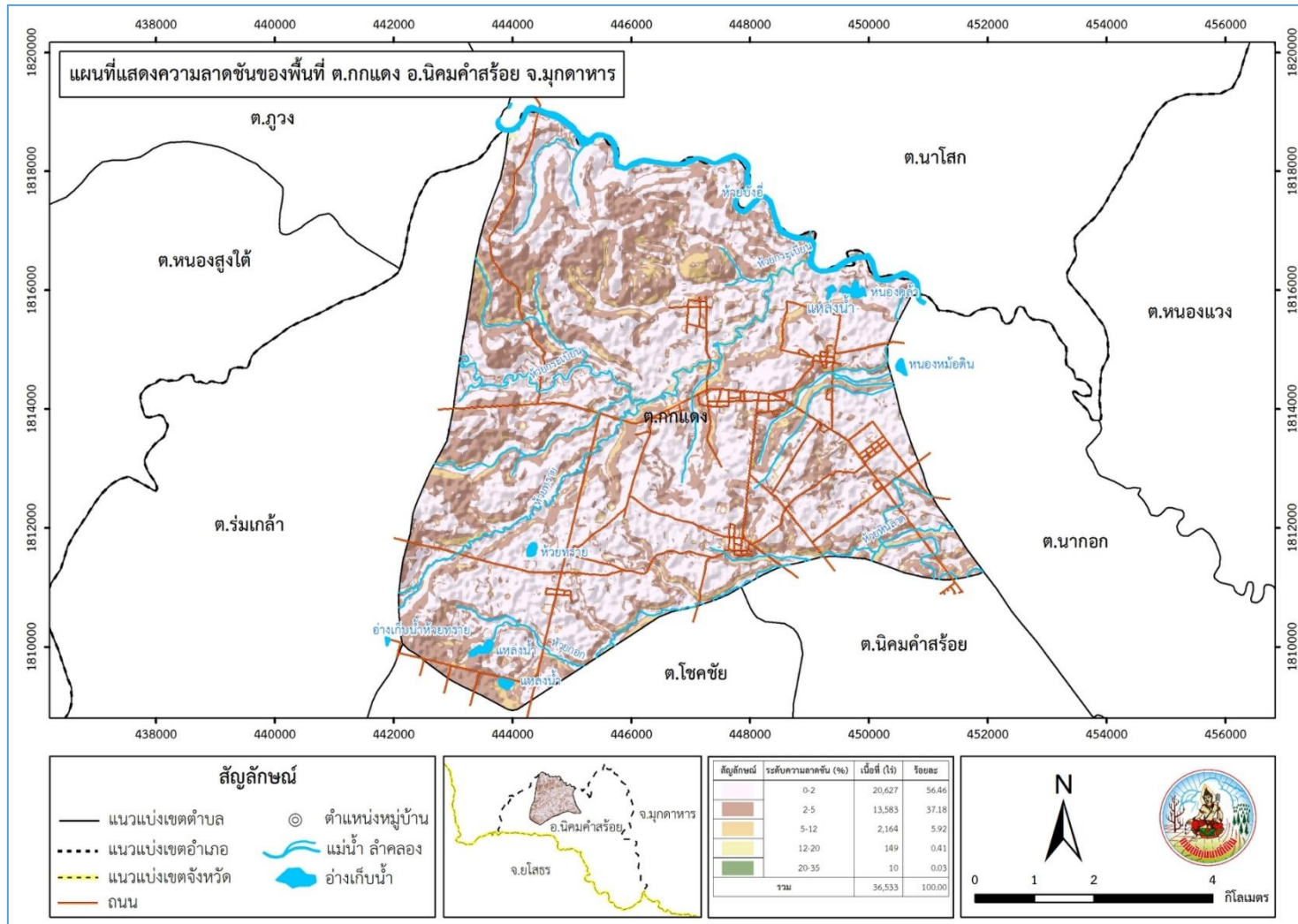
2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศมีสภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ โดยส่วนใหญ่มีความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาเป็น 2-5 เปอร์เซ็นต์ และ 5-12 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ โดยด้านทิศใต้และทิศตะวันตกของตำบลเป็นพื้นที่สูง ส่วนทางด้านทิศใต้เป็นพื้นที่ต้นน้ำที่ไหลไปทางทิศเหนือของตำบล

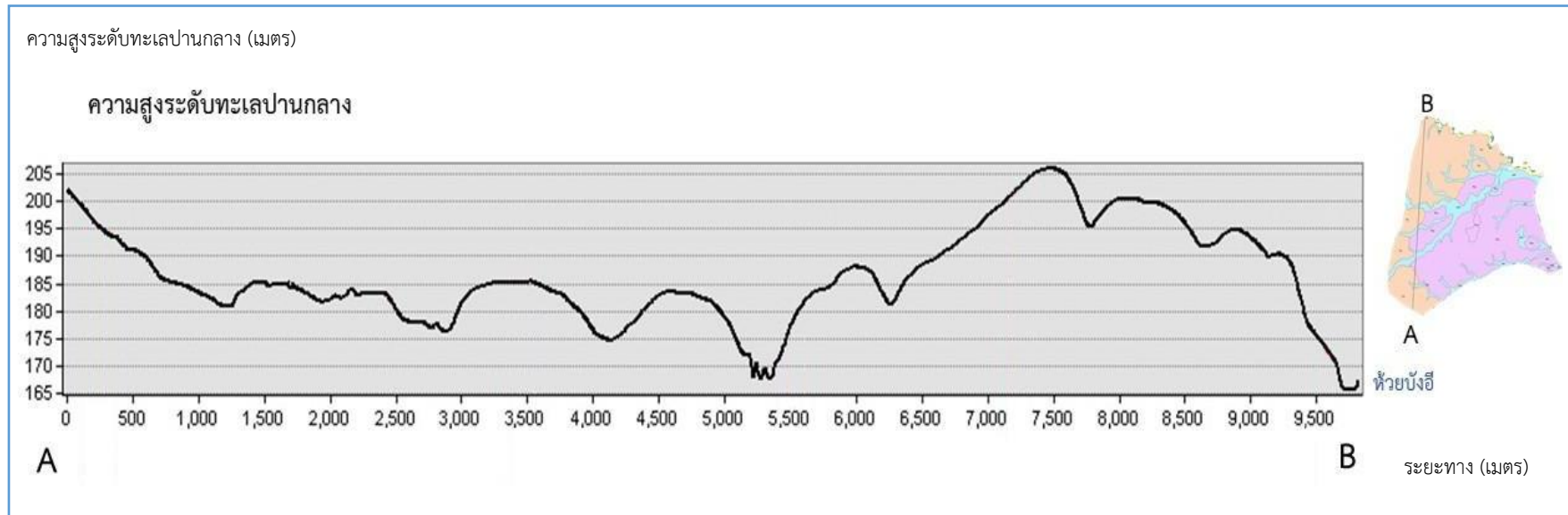
(รูปที่ 2-2 และรูปที่ 2-3)

แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ่าว จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 2-2 ความลาดชัน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ่าว จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 2-3 ภูมิประเทศ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

2.4 สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศจังหวัดมุกดาหาร มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 สภาวะอากาศทั่วไป

ลักษณะอากาศของจังหวัดมุกดาหาร ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของลมมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูหนาว ทำให้จังหวัดมุกดาหารมีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป กับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน ทำให้จังหวัดมุกดาหารมีฝนตกทั่วไป

2.4.2 ฤดูกาล

ฤดูกาลของจังหวัดมุกดาหาร พิจารณาตามลักษณะลมฟ้าอากาศของประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม มีอากาศร้อนอบอ้าวทั่วไป โดยเฉพาะในเดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดในรอบปี

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นระยะที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเข้าสู่ประเทศไทย อากาศจะชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกตั้งแต่ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด คือ เดือนกันยายน

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทย อากาศโดยทั่วไปจะหนาวเย็นและแห้งแล้ง เดือนที่มีอากาศหนาวที่สุด คือ เดือนธันวาคม

2.4.3 อุณหภูมิ

เนื่องจากจังหวัดมุกดาหารอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พื้นที่ส่วนใหญ่มีภูเขาล้อมรอบ จึงทำให้มีอากาศหนาวเย็นในฤดูหนาว อุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 25.3 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 31.8 องศาเซลเซียส โดยมีอากาศร้อนที่สุดในเดือนเมษายน ส่วนในฤดูหนาวมีอากาศหนาวเย็น อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 20.4 องศาเซลเซียส

2.4.4 ฝน

บริเวณจังหวัดมุกดาหารมีปริมาณฝนเฉลี่ย 1,500.2 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 121 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด คือ เดือนสิงหาคม มีปริมาณฝนเฉลี่ย 333.6 มิลลิเมตร และฝนตกประมาณ 22 วัน จากเส้นชั้นน้ำฝน พบว่า ตำบลกกแดงมีฝนอยู่ในช่วง 1,400-1,450 มิลลิเมตร

(กรมอุตุนิยมวิทยา, 2563)

2.4.5 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (ปี 2543-2563) ณ สถานีตรวจอากาศมุกดาหารได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูการเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ET_o) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้จะเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคมถึงต้นเดือนธันวาคม

ช่วงที่มีน้ำมากเกินไป เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้จะเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน และช่วงนี้อาจจะเกิดภาวะน้ำท่วมทำให้พืชเสียหายได้ในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจจะเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ จะเริ่มตั้งแต่ต้นเดือนธันวาคมถึงปลายเดือนมีนาคม

(ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-4 ถึง รูปที่ 2-5)

ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ปี 2543-2563

เดือน	อุณหภูมิ ต่ำสุด (°C)	อุณหภูมิ สูงสุด (°C)	อุณหภูมิ เฉลี่ย (°C)	ความชื้น สัมพัทธ์ (%)	ปริมาณ น้ำฝน (มม.)	จำนวนวัน ฝนตก (วัน)	ปริมาณ ฝนใช้การ* (มม.)	การระเหย และการคายน้ำ อ้างอิง* (มม.)
ม.ค.	17.1	30.7	22.9	67.0	3.4	1.5	3.4	99.8
ก.พ.	19.2	32.9	25.0	64.0	22.2	2.8	21.4	121.0
มี.ค.	22.7	35.2	28.0	62.0	41.9	4.9	39.1	144.5
เม.ย.	24.9	36.4	29.7	65.0	66.3	7.9	59.3	152.4
พ.ค.	25.2	34.9	29.1	74.0	208.1	16.1	138.8	143.8
มิ.ย.	25.3	33.5	28.6	79.0	214.6	16.3	140.9	126.9
ก.ค.	24.9	32.4	27.8	82.0	290.5	20.6	154.1	115.0
ส.ค.	24.7	32.1	27.5	84.0	333.6	21.8	158.4	117.5
ก.ย.	24.3	32.3	27.4	82.0	232.6	17.3	146.0	108.3
ต.ค.	22.7	32.3	26.7	75.0	70.9	8.1	62.9	124.0

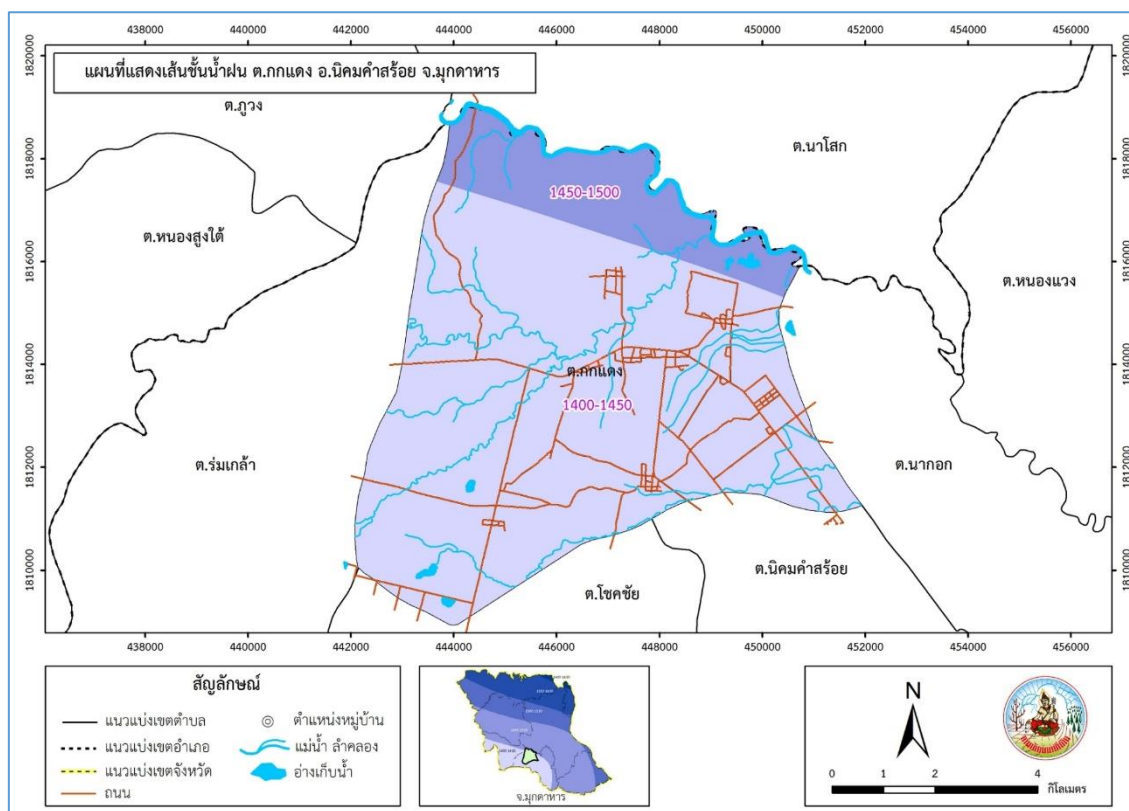

ตารางที่ 2-1 (ต่อ)

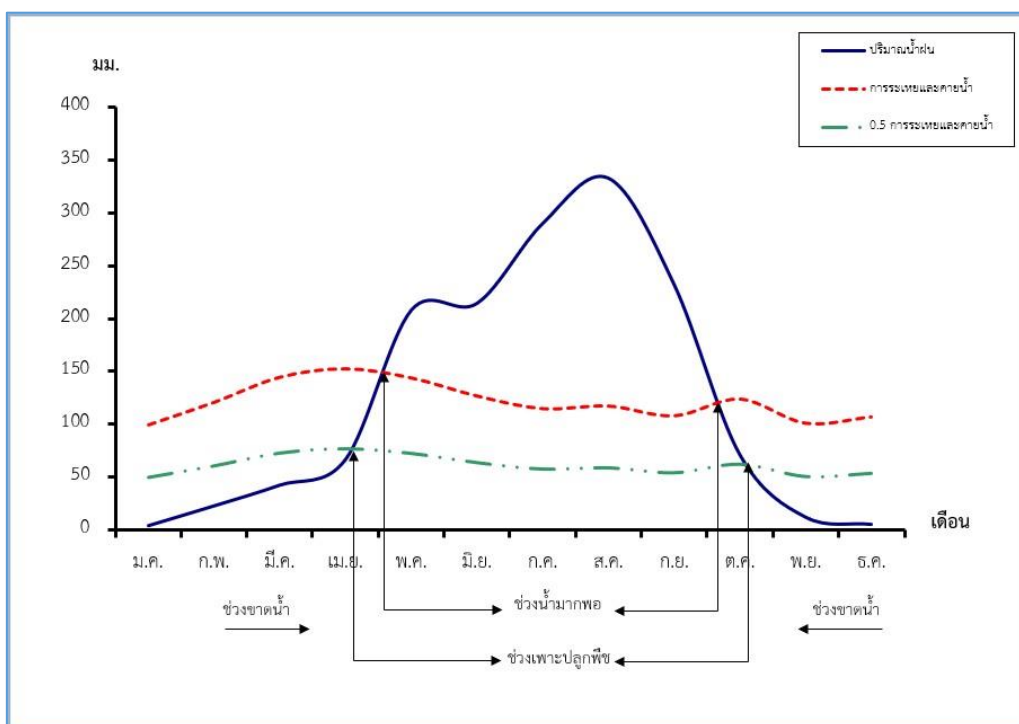
เดือน	อุณหภูมิ ต่ำสุด (°C)	อุณหภูมิ สูงสุด (°C)	อุณหภูมิ เฉลี่ย (°C)	ความชื้น สัมพัทธ์ (%)	ปริมาณ น้ำฝน (มม.)	จำนวนวัน ฝนตก (วัน)	ปริมาณ ฝนใช้การ* (มม.)	การระเหย และการคายน้ำ อ้างอิง* (มม.)
พ.ย.	20.2	31.4	25.0	71.0	11.5	2.9	11.3	101.4
ธ.ค.	17.7	29.9	22.8	68.0	4.6	0.8	4.6	107.3
รวม	-	-	-	-	1,500.2	121.0	940.2	1,461.8
เฉลี่ย	22.4	32.8	26.7	72.8	-	-	-	-

หมายเหตุ: * จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2563)

ภาพที่ 2-4 เส้นชั้นน้ำฝน จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 2-5 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดมุกดาหาร

2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอโยธยา จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2561) ประกอบด้วย ประเภทการใช้ที่ดินต่างๆ ดังนี้

- 1) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 2,328 ไร่ หรือร้อยละ 6.32 ของพื้นที่ตำบล
- 2) พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 32,471 ไร่ หรือร้อยละ 88.19 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 2.1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 8,225 ไร่ หรือร้อยละ 22.34 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ นาร้าง นาข้าว
- 2.2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 6,952 ไร่ หรือร้อยละ 18.88 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง
- 2.3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 16,739 ไร่ หรือร้อยละ 45.46 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไม้ยืนต้นเสื่อมโทรม ไม้ยืนต้นผสม ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ยูคาลิปตัส สัก ไม้
- 2.4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 238 ไร่ หรือร้อยละ 0.65 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม ไม้ผลผสม มะละกอ มะม่วง ลำไย
- 2.5) พืชสวน มีเนื้อที่ 3 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ พืชผัก
- 2.6) ปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 20 ไร่ หรือร้อยละ 0.05 ของพื้นที่ตำบล
- 2.7) เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 8 ไร่ หรือร้อยละ 0.02 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

- 3) พื้นที่เฉพาะ-เขตป่านอกเขตตามกฎหมาย มีเนื้อที่ 256 ไร่ หรือร้อยละ 0.70 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย ป่าผลัดใบรอสภาพพื้นที่ฟู ป่าผลัดใบสมบูรณ์ และป่าปลูก
- 4) พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 728 ไร่ หรือร้อยละ 1.98 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำในไร่นา และคลองชลประทาน
- 5) พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 1,036 ไร่ หรือร้อยละ 2.81 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย ทุ่งหญ้าธรรมชาติ ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ พื้นที่ลุ่ม เหมือนเก่า บ่อขุดเก่า บ่อลูกรัง บ่อดิน พื้นที่ถม (ตารางที่ 2-2 และรูปที่ 2-6)

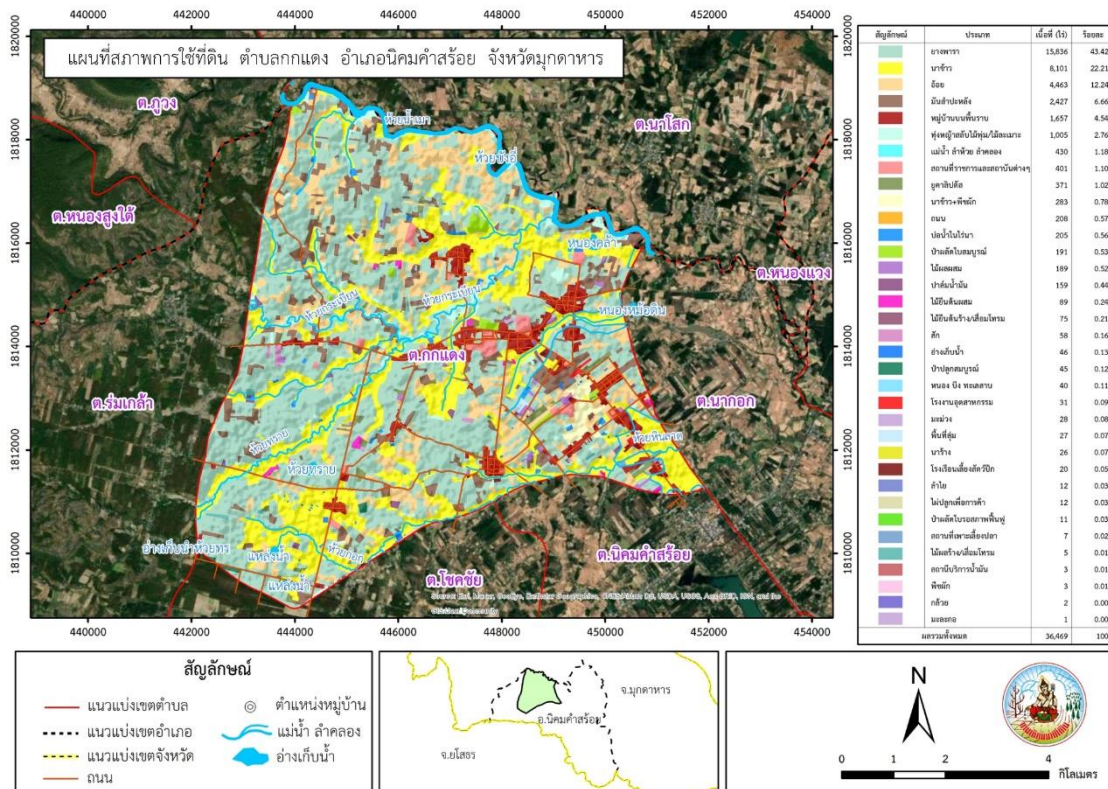
ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	2,328	6.32
A	พื้นที่เกษตรกรรม	32,471	88.19
A101	พื้นที่นา	8,225	22.34
A204	พืชไร่	6,952	18.88
A301	ไม้ยืนต้น	16,739	45.46
A401	ไม้ผล	238	0.65
A502	พืชสวน	3	0.01
A703	ปศุสัตว์	20	0.05
A902	เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	8	0.02
F	พื้นที่เฉพาะ-เขตป่านอกเขตป่าตามกฎหมาย	256	0.70
F200	ป่าผลัดใบ	210	0.57
F501	ป่าปลูก	46	0.13
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	1,036	2.81
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	728	1.98
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		36,819	100.00

ที่มา: กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2560-2561)

แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 2-6 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 สภาพสังคมโดยทั่วไป

1) ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2561 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลกกแดง มีประชากรรวม 5,497 คน แยกเป็นชาย 2,761 คน เป็นหญิง 2,736 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 50.46 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,628 ครัวเรือน

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร
ปี 2561

พื้นที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลกกแดง	1,628	2,761	2,736	5,497
หมู่ที่ 1 กกแดง	205	367	374	741
หมู่ที่ 2 เหล่ากลาง	123	190	212	402
หมู่ที่ 3 อุ่มไผ่	195	312	298	601
หมู่ที่ 4 คำแฮด	93	167	164	331
หมู่ที่ 5 บ้านบะ	139	205	224	429
หมู่ที่ 6 หินลาด	95	182	169	351
หมู่ที่ 7 หนองสระพัง	163	312	283	595
หมู่ที่ 8 ชัยเจริญ	73	106	127	233
หมู่ที่ 9 นาหลวง	132	206	198	404
หมู่ที่ 10 คำแฮดน้อย	122	221	215	436
หมู่ที่ 11 ป่าแดง	85	176	154	430
หมู่ที่ 12 อรัญญา	131	188	193	381
หมู่ที่ 13 โนนเจริญ	72	129	125	254

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง (2564)

2) สภาพทั่วไป

(2.1) การคมนาคมขนส่ง

มีทางหลวงแผ่นดินสาย นิคมคำสร้อย หนองสูง เป็นเส้นทางสายหลัก (สาย 2370) ที่ใช้ในการติดต่อระหว่างตำบลกกแดงกับอำเภอนิคมคำสร้อยและอำเภอหนองสูง ทั้งยังเป็นเส้นทางหลักตัดผ่านใจกลางตำบลกกแดงผ่าน 8 หมู่บ้าน

การคมนาคมติดต่อภายในตำบลและระหว่างตำบลหรืออำเภอข้างเคียง มีเส้นทางคมนาคม ดังนี้

- ถนนลาดยาง สายหนองสูง - นิคมคำสร้อย เป็นสายหลักที่ใช้เป็นเส้นทางเข้าสู่จังหวัดมุกดาหารเป็นถนนทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2370 จังหวัดมุกดาหาร
- ถนนลาดยางสายคำแฮดน้อย - หนองลำตวน เป็นถนนที่เชื่อมการคมนาคมไปตำบลอื่น
- ถนนลาดยางสายเหล่ากลาง - บ้านนาออก เป็นถนนที่เชื่อมการคมนาคมไปตำบลอื่น

- ถนนคอนกรีตสายตำบลกกแดง - ตำบลโชคชัย เป็นถนนที่เชื่อมการคมนาคมไปยังตำบลอื่น

ในพื้นที่ตำบลกกแดงมีสะพาน จำนวน 14 แห่ง

(2.2) การไฟฟ้า

ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง ประชาชนมีไฟฟ้าใช้ จำนวน 99% ขอประชากรทั้งหมด ที่เหลือไม่มีไฟฟ้าใช้ เนื่องจากมีการปลูกสร้างบ้านเรือนใหม่ในบริเวณที่ยังไม่มีการขยายเขตไฟฟ้าเข้าถึง

(2.3 การประปา)

ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง มีระบบประปาใช้ จำนวน 13 หมู่บ้าน และเป็นระบบประปาของแต่ละหมู่บ้าน ไม่มีระบบประปาที่องค์การบริหารส่วนตำบลกกแดงรับผิดชอบ

3) สถาบันการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ จำนวน 3 แห่ง โรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 5 แห่ง โรงเรียนขยายโอกาส 1 แห่ง

4) หมอдинอาสา กรมพัฒนาที่ดิน

หมอдинอาสาในตำบลกกแดงมีจำนวน 14 ราย คือ

1. นายธนีสร ฤทธิวงษ์	หมอдинอาสา ระดับตำบล
2. นายเริ่ม คำนนท์	หมอдинอาสา ระดับหมู่บ้าน
3. นายนายวิชัย อุคำ	หมอдинอาสา ระดับหมู่บ้าน
4. นายเสร็จ นาโสก	หมอдинอาสา ระดับหมู่บ้าน
5. นายทองพูน สุพรรณโมก	หมอдинอาสา ระดับหมู่บ้าน
6. นายเกษียร ลูกกลม	หมอдинอาสา ระดับหมู่บ้าน
7. นายบิน แก้วดี	หมอдинอาสา ระดับหมู่บ้าน
8. นายล้น ปากหวาน	หมอдинอาสา ระดับหมู่บ้าน
9. นายธนะศักดิ์ ไชยแสง	หมอдинอาสา ระดับหมู่บ้าน
10. นายไพรัตน์ ตากิมนอก	หมอдинอาสา ระดับหมู่บ้าน
11. นายรำพร รูปเหลี่ยม	หมอдинอาสา ระดับหมู่บ้าน
12. นายนเรศร์ อุคำ	หมอдинอาสา ระดับหมู่บ้าน
13. นายสมพงษ์ สายโรจน์	หมอдинอาสา ระดับหมู่บ้าน
14. นายสุุดใจ กองศรีมา	หมอдинอาสา ระดับหมู่บ้าน

(กรมพัฒนาที่ดิน, 2563)

ตารางที่ 2-4 สภาพสังคมในพื้นที่ของตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร ปี 2561

สภาพสังคม	จำนวน (แห่ง)
สถาบันการศึกษา	
โรงเรียนระดับประถมศึกษา	5
โรงเรียนขยายโอกาส	1
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	3
โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะในหมู่บ้าน	
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ	1
สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล	1
วัด/สำนักสงฆ์	14
วิสาหกิจชุมชน	1
ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	13
ศูนย์แม่ลัดพันธุ์ข้าวชุมชน	1
ธนาคารปทุมมา	1

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง

5) การถือครองที่ดิน

ปี 2561 ประชากรตำบลกกแดง จำนวน 1,628 คน ครัวเรือน ถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 19.95 ไร่

6) สภาพเศรษฐกิจในภาพรวม

(6.1) การเกษตร

ด้านการเกษตรในท้องถิ่น ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 85 ของประชากรทั้งหมด ประกอบอาชีพทำการเกษตร ได้แก่ ทำนา ทำไร่ ปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล และทำสวน

- พื้นที่ทำนา	จำนวน 8,225 ไร่
- พื้นที่ทำไร่	จำนวน 6,952 ไร่
- พื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น	จำนวน 16,739 ไร่
- พื้นที่ปลูกไม้ผล	จำนวน 238 ไร่

(6.2) การบริการ ธุรกิจ ในเขตตำบลกกแดง

- โรงงานอุตสาหกรรม	จำนวน 1 แห่ง
- ปั๊มน้ำมัน	จำนวน 5 แห่ง
- ร้านซ่อมไถนาโม	จำนวน 1 แห่ง
- ร้านเสริมสวย	จำนวน 5 แห่ง

- ห้องเช่า	จำนวน 2 แห่ง
- ร้านอาหาร	จำนวน 1 แห่ง
- ฟาร์มเลี้ยงไก่	จำนวน 1 แห่ง
- โรงสีข้าว	จำนวน 24 แห่ง
- ร้านขายของชำ	จำนวน 31 แห่ง
- โรงน้ำดื่ม	จำนวน 1 แห่ง
- ร้านขายต้นไม้	จำนวน 1 แห่ง
- ร้างซ่อมรถ	จำนวน 8 แห่ง
- ร้านขายรถมือสอง	จำนวน 1 แห่ง
- ร้านขายวัสดุก่อสร้าง	จำนวน 2 แห่ง
- ตลาดนัด	จำนวน 1 แห่ง
- ลานขายมันสำปะหลัง	จำนวน 2 แห่ง
- ลานขายยางพารารวม	จำนวน 3 แห่ง

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง

(6.3) แรงงาน

ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม นอกนั้นประกอบอาชีพรับจ้าง
ทั่วไป รับราชการ ทำงานโรงงาน และอื่นๆ

(6.4) ด้านแหล่งน้ำทางการเกษตร

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในพื้นที่ตำบลกกแดง ได้แก่ ห้วยบังอี่ ห้วยกระเบียน
ห้วยหินลาด ห้วยพันลำ ห้วยแล้ง ห้วยทราย ห้วยดินดาน หนองคล้า หนองหม้อดิน ห้วยกอก ฯลฯ
ซึ่งรวมๆแล้วมีทั้งหมด 34 แห่ง

บทที่ 3

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร คือ 1) ทรัพยากรน้ำ และ 2) ทรัพยากรดิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรน้ำ

3.1.1 น้ำผิวดิน

1) แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยบังอี ห้วยกระเปียน ห้วยหินลาด ห้วยพันลำ ห้วยแล้ง ห้วยทราย ห้วยดินดาน หนองคล้า หนองหม้อดิน ห้วยกอก

2) การพัฒนาแหล่งน้ำ ได้แก่ ห้วยบังอี ห้วยกระเปียน ห้วยหินลาด บ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน จำนวน 16 บ่อ (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564)

ดังรายละเอียดในรูปที่ 3-1 ถึง 3-2

3.1.2 น้ำใต้ดิน

ในปัจจุบันมีบ่อบาดาลจำนวน 30 บ่อ ปริมาณน้ำบาดาลที่คาดว่าจะพัฒนาได้อยู่ในเกณฑ์น้อยกว่า 10 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง และมีปริมาณสารละลายทั้งหมดที่ละลายได้น้อยกว่า 500 มิลลิกรัมต่อลิตร

ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-1 และรูปที่ 3-3

ตารางที่ 3-1 บ่อบาดาล ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

ลำดับ	พิกัด		ประเภทบ่อ	สภาพน้ำ	ลักษณะใช้งาน
	X	Y			
1	444105	1811557	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
2	449105	1814818	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
3	447980	1811641	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
4	449313	1812905	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
5	447172	1815725	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
6	450967	1811699	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
7	448997	1814890	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำโยก

หมายเหตุ: แสดงเฉพาะบ่อบาดาลที่มีข้อมูลสมบูรณ์

ที่มา: กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2563)

ตารางที่ 3-1 (ต่อ)

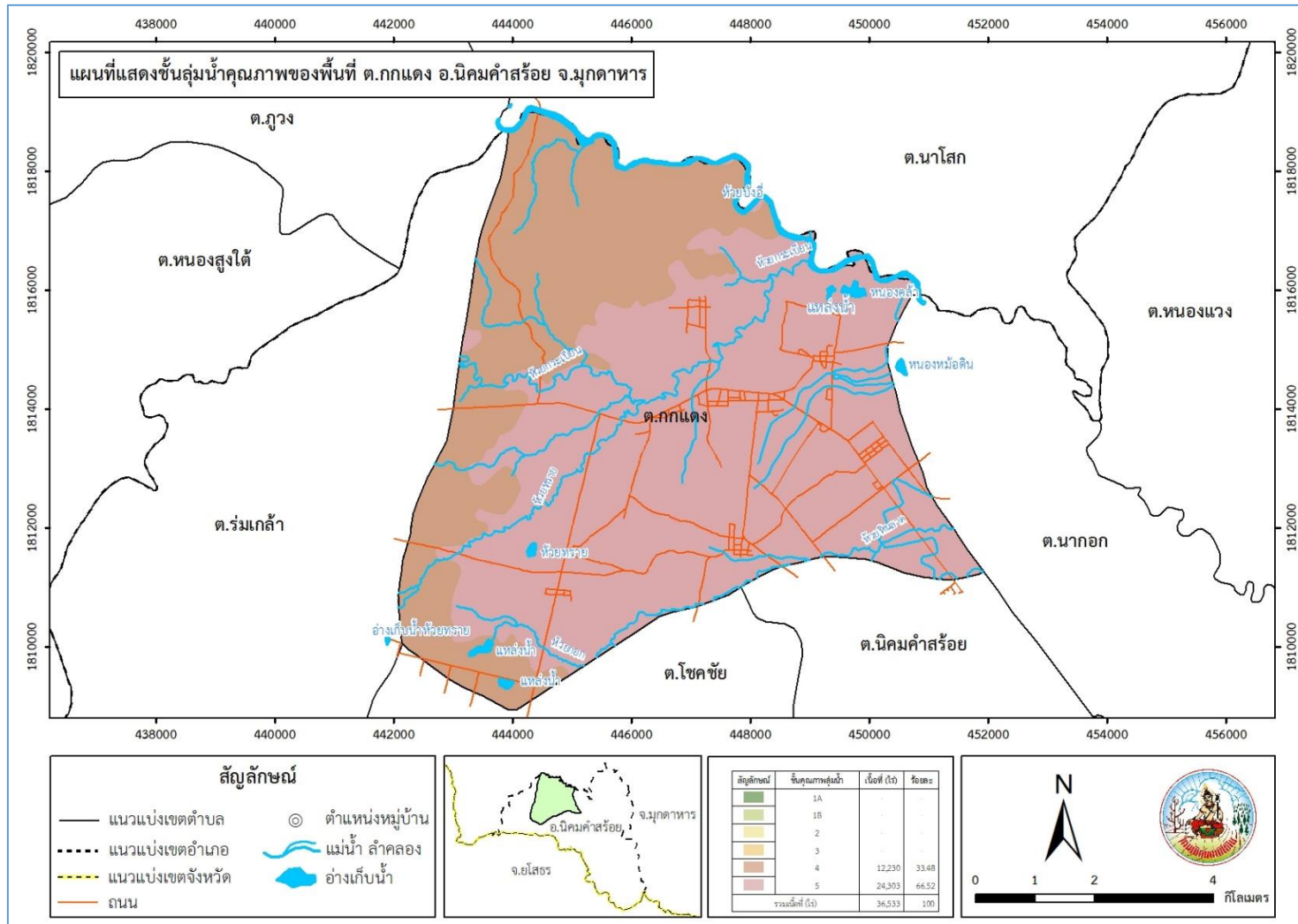
ลำดับ	พิกัด		ประเภทบ่อ	สภาพน้ำ	ลักษณะใช้งาน
	X	Y			
8	447964	1811599	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำเลี้ยง
9	448115	1814187	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำเลี้ยง
10	447127	1814175	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
11	447606	1814143	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
12	445269	1814151	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
13	444958	1811540	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
14	450141	1813499	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
15	446285	1812322	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำเลี้ยง
16	447032	1815271	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
17	446261	1816375	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
18	449088	1813491	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
19	447960	1815946	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำเลี้ยง
20	449468	1813959	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำเลี้ยง
21	449267	1815534	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำเลี้ยง
22	445669	1812104	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำเลี้ยง
23	445575	1811961	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำเลี้ยง
24	447816	1814140	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
25	447763	1813244	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำเลี้ยง
26	447633	1813078	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำเลี้ยง
27	445615	1811832	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำเลี้ยง
28	448796	1816053	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำเลี้ยง
29	448817	1815206	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำเลี้ยง
30	449322	1815317	บ่ออุบ้โภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำเลี้ยง

หมายเหตุ: แสดงเฉพาะบ่อบาดาลที่มีข้อมูลสมบูรณ์

ที่มา: กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2563)

แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอสนี จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 3-1 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอสนี จังหวัดมุกดาหาร

แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

ตารางที่ 3-2 หน่วยแผนที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

หน่วย แผนที่ดิน	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
Ptc	ชุดดินปัทธชัย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง มีความลาดชัน 1-20 เปอร์เซ็นต์	16,604	45.45
Pu	ชุดดินภูพาน มีเนื้อดินบนเป็นทรายปนดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 1-35 เปอร์เซ็นต์	12,583	34.44
Lah	ชุดดินละหานทราย ดินบนเป็นดินร่วน ดินร่วนปนทรายหรือดินทรายปนร่วน มีความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	5,022	13.75
Lah-fl	ดินคล้ายชุดดินละหานทรายที่เป็นดินร่วนละเอียด ดินบนเป็นดินร่วน ดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	1,018	2.79
Chp	ชุดดินชุมพลบุรี เนื้อดินเป็นดินร่วนถึงทรายปนดินร่วน มีความลาดชัน 1-5 เปอร์เซ็นต์	688	1.88
Ptc-gm	ชุดดินคล้ายชุดดินปัทธชัยที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วน มีความลาดชัน 1-20 เปอร์เซ็นต์	449	1.23
zW	พื้นที่น้ำ	169	0.46
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		36,533	100.00

ที่มา: กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน (2562)

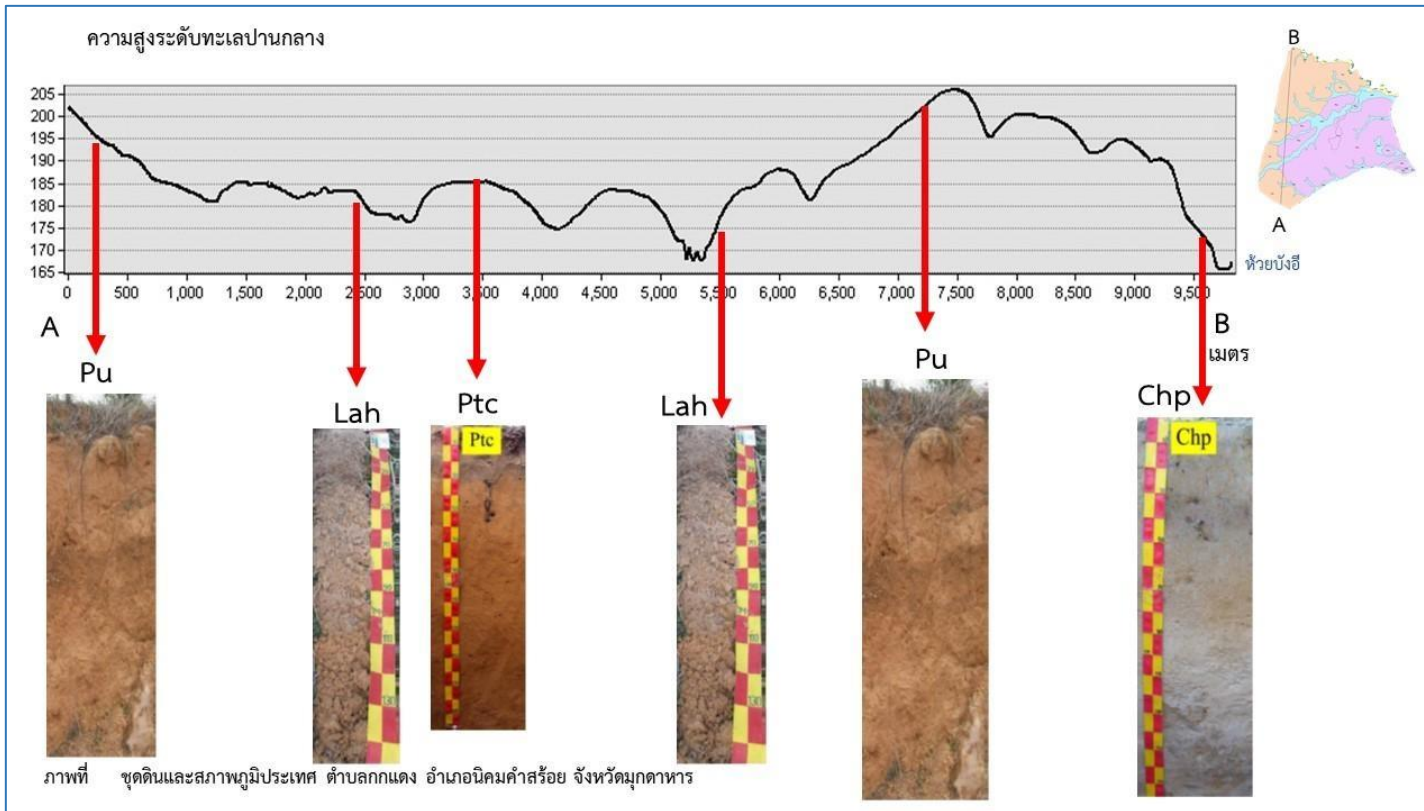

แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

ตารางที่ 3-3 สมบัติดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	การระบายน้ำ	CEC (meq/g)	BS (%)	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ฟอสฟอรัส ที่เป็นประโยชน์ (P ₂ O ₅)	โพแทสเซียม ที่เป็นประโยชน์ (K ₂ O)	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	เนื้อที่	
										ไร่	ร้อยละ
Ptc	0-20	ดี	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	16,604	45.45
Pu	1-35	ดี	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	12,583	34.44
Lah	0-2	ค่อนข้างเลวถึงดีปานกลาง	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	5,022	13.75
Lah-fl	0-2	ค่อนข้างเลวถึงดีปานกลาง	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	1,018	2.79
Chp	1-5	ดีปานกลางถึงดี	<10	<35	>150	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	688	1.88
Ptc-gm	1-20	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	<10	<35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	449	1.23
รวมเนื้อที่ทั้งหมด										36,533	100.00

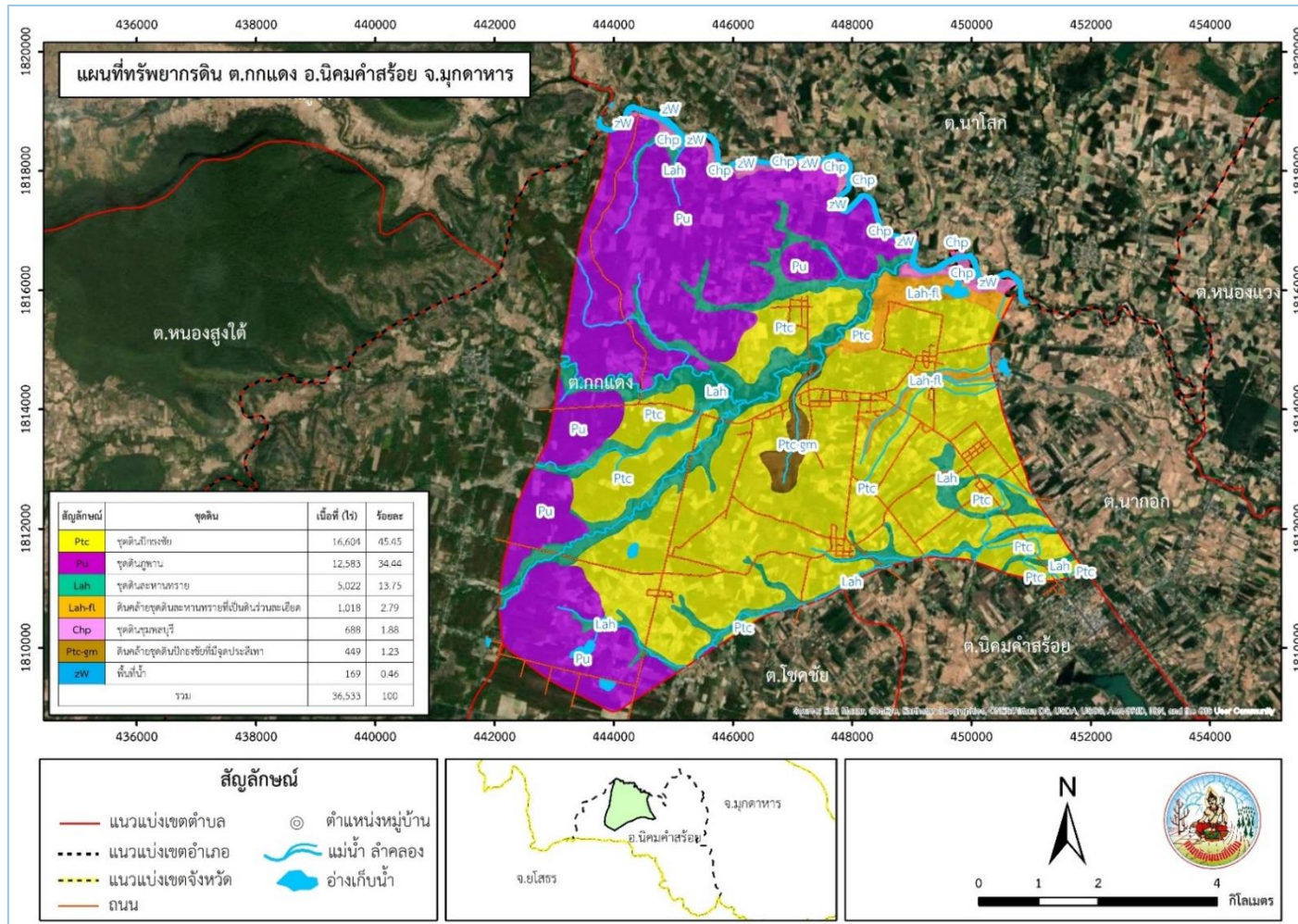
ที่มา: กองสำรวจดินและวิทยทรัพยากรดิน (2562)

ภาพที่ 3-4 ภูมิประเทศและชุดดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 3-5 ทรัพยากรดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร

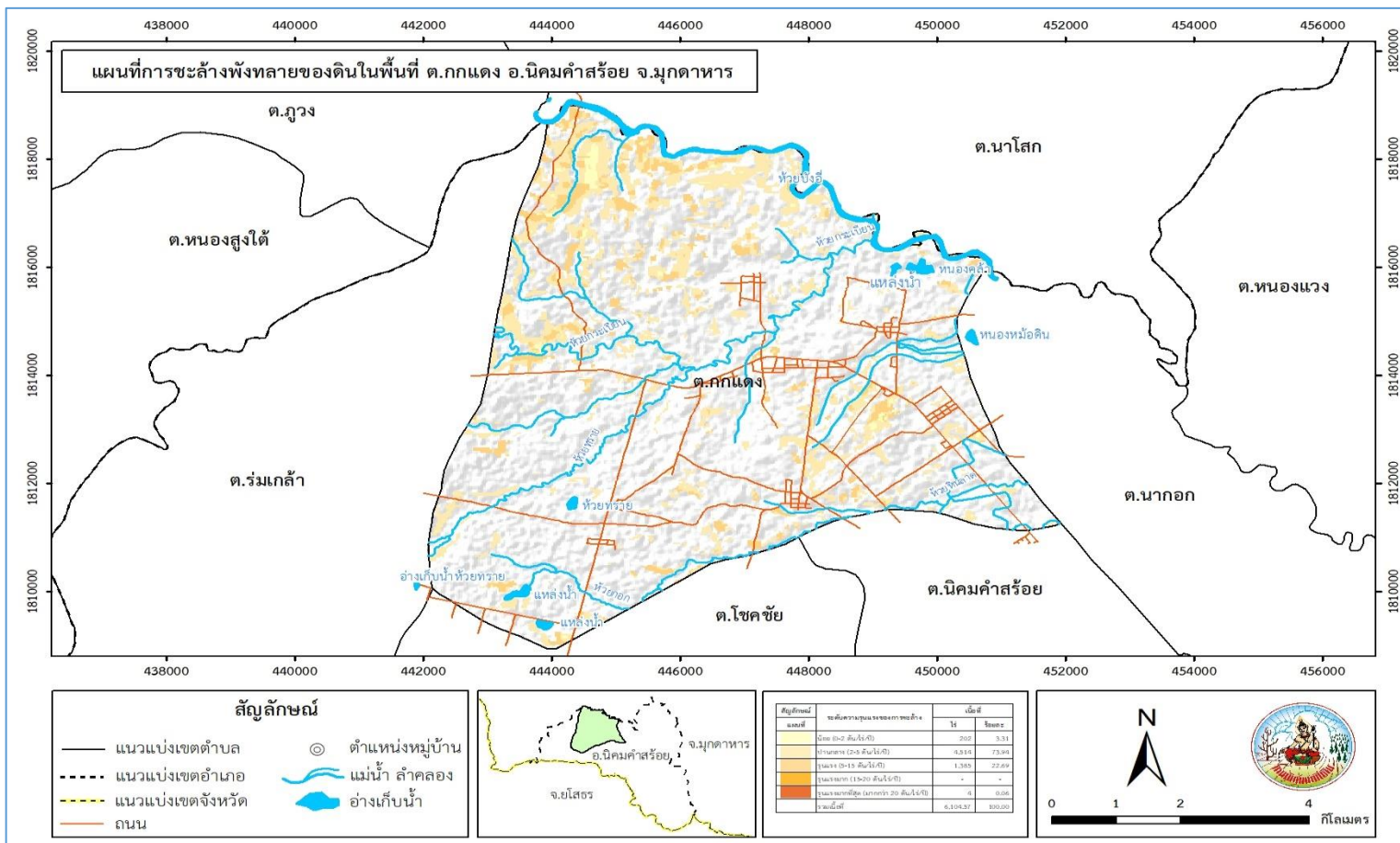

3.2.2 การชะล้างพังทลายของดิน

จากการประเมินการชะล้างพังทลายของดินโดยใช้สมการการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation; USLE) ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร มีการชะล้างพังทลายของดิน ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-4 และรูปที่ 3-6

ตารางที่ 3-4 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

การชะล้างพังทลายของดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
น้อย (0-2 ตัน/ไร่/ปี)	202	3.31
ปานกลาง (2-5 ตัน/ไร่/ปี)	4,514	73.94
รุนแรง (5-15 ตัน/ไร่/ปี)	1,385	22.69
รุนแรงมาก (15-20 ตัน/ไร่/ปี)	-	-
รุนแรงมากที่สุด (>20 ตัน/ไร่/ปี)	4	0.06
รวม	6,104.57	100.00

ภาพที่ 3-6 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำส้วม จังหวัดมุกดาหาร

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 หลักการ

กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ

- (1) พื้นที่ (Area)
- (2) หน้าที่ขององค์กร หรือภารกิจ (Function)
- (3) ความร่วมมือ (Participation)

การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีสาระสำคัญที่จำเป็นในการจัดทำโครงการ เช่น

- (1) สภาพปัญหาของชุมชนหรือเกษตรกร
- (2) ความต้องการของชุมชน
- (3) โครงการที่จะแก้ไขปัญหาที่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน
- (4) พื้นที่ที่จะดำเนินโครงการ

ทั้งนี้ผู้ที่จำเป็นต้องเข้าร่วมกระบวนการคือ เกษตรกรในพื้นที่ตำบล ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในกรณีของแผนการใช้ที่ดินตำบลนั้น การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจะมีสาระสำคัญของชุมชนในภาพรวม และเกษตรกรแต่ละราย เช่น

- (1) ปัญหาทรัพยากรดิน
- (2) ปัญหาการประกอบอาชีพ
- (3) ความต้องการของชุมชนหรือเกษตรกรแต่ละราย
- (4) แผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน

จากสาระสำคัญใน 4 ประการ ดังกล่าว แผนการใช้ที่ดินตำบลจะต้องจัดทำขึ้นโดยมี “กิจกรรมตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน หรือเกษตรกรแต่ละราย รวมทั้งตอบสนองต่อแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ตรงตามอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน และโดยความร่วมมือของส่วนราชการต่างๆ

4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2564 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

- 1) ปัญหาหลักของตำบลกกแดง

ปัญหาหลักของตำบลกกแดง คือ (1) ขาดแคลนน้ำ (2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (3) ขาดแคลนเมล็ดพืชปุ๋ยสด (4) การส่งเสริมการเกษตรทางเลือก

2) ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และองค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง

ความต้องการหลักจะมี 6 ประการ คือ

- (1) แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ในปัจจุบัน
- (2) ปรับปรุงบำรุงดิน
- (3) ลดต้นทุนการผลิต
- (4) เมล็ดพืชปุ๋ยสดเพื่อปลูกหลังนา
- (5) ต้องการปลูกไม้ป่าเศรษฐกิจ
- (6) ต้องการผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อการบริโภคและจำหน่าย

3) ที่มาของรายได้จากการเกษตรในปัจจุบัน

(1) พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลกกแดง ในปัจจุบัน คือ ข้าว ทั้งข้าวเจ้าพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 และ ข้าวเหนียวพันธุ์ กข6 ยางพารา อ้อยโรงงาน และมันสำปะหลัง

(2) ปศุสัตว์ มีการเลี้ยง โค และ กระบือ

จากผลการจัดทำ PRA ในตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร ที่ระบุถึง ปัญหา และ ความต้องการของเกษตรกร/ชุมชน/องค์การบริหารส่วนตำบล ไว้ข้างต้นนั้น การวิเคราะห์ที่จะเริ่มต้นด้วยการนำระบบ DPSIR มาใช้เพื่อระบุปัญหาในภาพรวม หลังจากนั้นจะเป็นการจัดทำตาราง (Matrix) ที่ระบุ ปัญหา ความต้องการ การใช้ที่ดินในปัจจุบัน ความเหมาะสมของดิน การกำหนดเขตการใช้ที่ดินในอนาคตพร้อมข้อเสนอแนะ และกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนด

การวิเคราะห์ภาพรวมในระบบ DPSIR แสดงให้เห็นว่าตำบลกกแดง มีปัญหาดินเสื่อมโทรม และ ขาดแคลนน้ำ ทำให้ผลผลิตของพืชที่ปลูกค่อนข้างต่ำ ต้องลงทุนซื้อปุ๋ยเคมี และต้องจ่ายค่าน้ำมันเพื่อเป็นเชื้อเพลิงในการสูบน้ำเข้าพื้นที่ บางปีพืชผลเสียหายจากการขาดแคลนน้ำและน้ำท่วม (รูปที่ 4-1)

ภาพที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

การวิเคราะห์ปัญหาจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) แสดงให้เห็น ปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ การใช้ที่ดินในการปลูกข้าว พบว่าความเหมาะสมของดินอยู่ในชั้น S2 (เหมาะสมปานกลาง) การกำหนดเขตการใช้ที่ดินในอนาคต เกษตรกรต้องการทำนาต่อไป จึงกำหนดไว้เป็นนาข้าว แต่จะมีการเปลี่ยนจากการผลิตข้าวเพื่อบริโภคเป็น “การผลิตข้าวอินทรีย์ พืชทางเลือกต่างๆ” แทน ดังนั้นกิจกรรมที่กรมพัฒนาที่ดินจะดำเนินการตามบทบัญญัติมาตรา 16 แห่ง

พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 จึงควรมีการ สนับสนุนการปลูกพืชปุ๋ยสด การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกพืชตระกูลถั่วหลังนา ควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ซึ่งจะมีการก่อสร้างบ่อน้ำในไร่นา แหล่งน้ำขนาดเล็ก เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในช่วงฝนทิ้งช่วงและในฤดูแล้ง ขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อช่วยในการระบายน้ำในฤดูน้ำหลาก เป็นต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงได้มีการดำเนินการดังนี้

1. ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์

ความต้องการของเกษตรกร : ปรับปรุงบำรุงดิน

1.1 ปฏิกริยาของดิน (pH) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน : สาธิต แนะนำ สนับสนุน ให้ใช้ปูนโดโลไมท์ เป็นต้น

1.2 อินทรีย์วัตถุ % กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน : สาธิต แนะนำ สนับสนุนการใช้ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และพืชปุ๋ยสดชนิดต่างๆ

1.3 ฟอสฟอรัส (P) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน : คำแนะนำการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ย อินทรีย์ใช้ในอัตราที่เหมาะสม

1.4 โปแตสเซียม (K) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน : คำแนะนำการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ย อินทรีย์ใช้ในอัตราที่เหมาะสม

2. การขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร

ความต้องการของเกษตรกร : แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ในปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์ถึงสภาพภูมิอากาศ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร มีปริมาณฝนเฉลี่ย 1,260.7 มิลลิเมตรต่อปี มีช่วงที่ขาดแคลนน้ำ คือ ช่วงเดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม และมกราคม – เมษายน เป็นเวลาประมาณ 6 เดือน (ดังรายละเอียด ในหัวข้อ 2.5 หน้า 2-6)

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร คือ (1) บ่อน้ำในไร่นา ขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร (2) แหล่งน้ำขนาดเล็ก และ (3) การขุดลอกแหล่งน้ำ ตามธรรมชาติ หนึ่งบ่อน้ำในไร่นา มิได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำมาทำนาแต่จะเป็นการเสริมในช่วงที่ขาดแคลนเท่านั้น จากการตรวจสอบบ่อน้ำในไร่นาที่ดำเนินงานในปี 2564 มี 16 บ่อ (ตารางที่ 4-1) และที่มีอยู่ในปัจจุบันมีจำนวน 277 บ่อ (รูปที่ 4-2) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะลงในเขตการใช้ที่ดินซึ่งจะมีทั้งที่นาข้าวและที่ปลูกพืชไร่ อาจจะเป็นบ่อน้ำในไร่นาเพิ่มเติม หรือขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ ที่มีอยู่ในพื้นที่

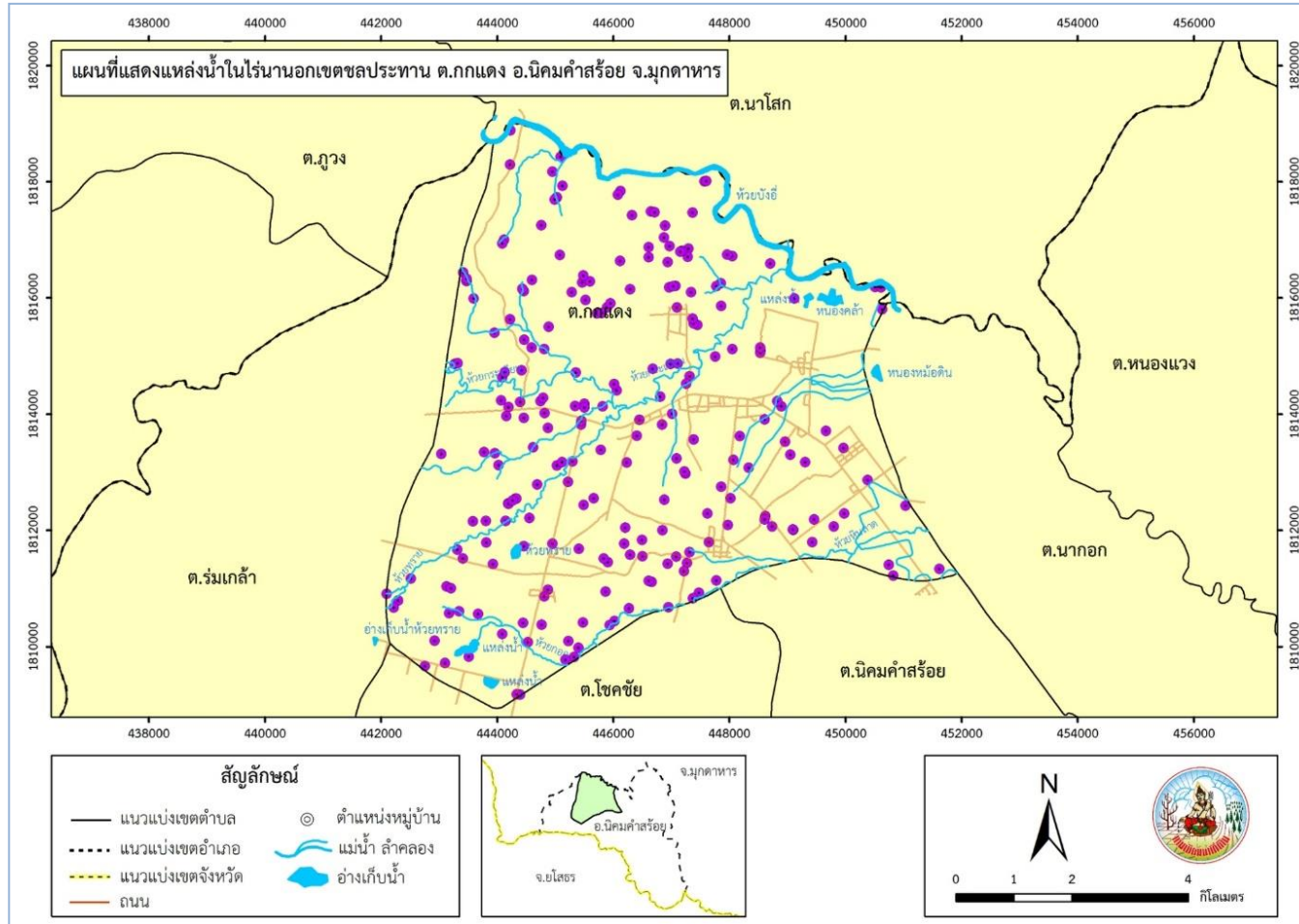
อนึ่ง การที่พื้นที่การเกษตรขาดความชื้นในดินเร็วกว่าปกติหลังฝนทิ้งช่วงนั้น มีสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ขาดอินทรีย์วัตถุในดินที่จะช่วยอุ้มน้ำไว้เพื่อการเติบโตของพืช โดยเฉพาะในดินทรายที่พบในตำบลกกแดง

ตารางที่ 4-1 รายชื่อเกษตรกรที่ได้รับการขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด 1,260 ลบ.ม.
ปีงบประมาณ 2564 สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร

ลำดับ ที่	ชื่อ- สกุล	พื้นที่ขุด				จำนวน (บ่อ)	ค่าพิกัด	
		หมู่ ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด		E	N
๑	นายบุญถม วงค์บัว	๓	กกแดง	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	๑	๔๔๕๐๒๑	๑๘๑๒๓๐๓
๒	น.ส.พัชรี อุดำ	๑๑	กกแดง	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	๑	๔๔๕๒๑๑	๑๘๑๑๖๔๖
๓	นางอุลัย พานโมก	๑	กกแดง	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	๑	๔๔๔๙๕๗	๑๘๑๑๐๕๔
๔	นายสุภาพ รูปรัมย์	๑๐	กกแดง	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	๑	๔๔๕๗๔๐	๑๘๑๐๘๔๒
๕	น.ส.เชิธ อุดำ	๑๐	กกแดง	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	๑	๔๔๖๑๒๑	๑๘๑๑๓๙๒
๖	นางศรีไพ่ กุมารสิท	๑๐	กกแดง	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	๑	๔๔๔๗๔๕	๑๘๑๑๔๐๔
๗	นายดำรงค์ สมตน	๓	กกแดง	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	๑	๔๔๔๙๑๕	๑๘๑๑๑๐๗
๘	น.ส.จรรณี กลางประพันธ์	๓	กกแดง	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	๑	๔๔๕๒๓๒	๑๘๑๑๘๓๒
๙	นายวิสัย จันปุม	๓	กกแดง	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	๑	๔๔๔๕๓๔	๑๘๑๑๗๒๖
๑๐	นางสมัยวรรณ อุดำ	๕	กกแดง	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	๑	๔๔๕๒๓๒	๑๘๑๑๓๒๔
๑๑	นายสุบรรณ ฤทธิวงษ์	๒	กกแดง	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	๑	๔๔๕๙๙๙	๑๘๑๑๙๐๖
๑๒	นายเอกวิทย์ สมตน	๗	นาโสก	เมืองมุกดาหาร	มุกดาหาร	๑	๔๔๔๘๓๔	๑๘๑๑๘๘๒
๑๓	นายอริวัฒน์ พานโมก	๑	กกแดง	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	๑	๔๔๖๔๔๙	๑๘๑๒๔๘๘
๑๔	นายสมัย แสงคำ	๔	กกแดง	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	๑	๔๔๗๐๕๘	๑๘๑๒๕๑๔
๑๕	นายฤทธิพงษ์ รูปรัมย์	๔	กกแดง	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	๑	๔๔๗๑๓๗	๑๘๑๑๖๙๔
๑๖	น.ส.บุญยม ฤทธิวงษ์	๒	กกแดง	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	๑	๔๔๗๕๐๘	๑๘๑๒๑๗๐

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน 2564

ภาพที่ 4-2 ที่ตั้งบ่อน้ำในไร่นาที่ดำเนินการก่อสร้างโดยกรมพัฒนาที่ดิน ปีงบประมาณ 2549-2564

4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ระบบการปลูกพืชในปัจจุบันของตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดสมุทรสาคร มีรายละเอียดดังตารางที่ 4-2 พื้นที่ลุ่มจะทำนาในช่วงเดือนพฤษภาคม – พฤศจิกายน ส่วนพื้นที่ดอน จะมีการปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา และยังมีการทำเกษตรผสมผสานด้วย

ตารางที่ 4-2 ระบบการปลูกพืช ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดสมุทรสาคร

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ระบบเกษตร												
นาพื้นที่						ข้าวพันธุ์ กข6						
						ข้าวพันธุ์ กข6						
						ข้าวพันธุ์ กข6						
						ข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105						
พืชไร่	มันสำปะหลัง อ้อย											
ยางพารา	ยางพารา											
เกษตรผสมผสาน	นาข้าว ไร่ มะม่วงหาวมะนาวโห่ มะเฟือง ตะลิงปลิง ขนุน พืชสมุนไพร เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ ประมง เช่น เลี้ยงปลาในพืช ปศุสัตว์ เช่น เลี้ยงเป็ดและไก่											

ตารางที่ 4-3 รายชื่อกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ หมู่ที่ 7 บ้านหนองสระพัง ตำบลกกแดง อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร

ลำดับที่	ชื่อ -สกุล	ที่อยู่	พืชปลูก	เนื้อที่ (ไร่)
1	นายวันชัย อุคำ	19 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
2	นางล้อม แสงสุวรรณ	21/26 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
3	นายแสง ลุขาวัน	90 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
4	น.ส.อุไรวรรณ อุคำ	3/1 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
5	นายสุนทรินทร์ อุคำ	79 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
6	นายรวม อุคำ	62 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
7	นางพรประภา สีสุวรรณ	21/9 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
8	นายทวีวัฒน์ อุคำ	126 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
9	นางพัชฎาภรณ์ แก้วหาญ	91 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
10	นายจันทร์ดา อุคำ	119 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
11	นายบุญร่วม อุคำ	53 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
12	นางพวงเพชร อุคำ	30/1 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
13	นายพารินทร์ อุคำ	1/1 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
14	นายประเสริฐ อุคำ	61 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
15	น.ส.วงเดือน งามล้วน	99 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
16	นายบุญเลื่อน ปากหวาน	14/3 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
17	นายดิษฐ์ แสงหมื่น	36 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
18	นายสังคม ไสกาเพียร	77 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
19	นายสมศรี งามล้วน	22 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
20	นางนุชจรี พรหมธิดา	35 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
21	น.ส.คำทอง สีสุวรรณ	54 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
22	นายพรศักดิ์ ปากหวาน	14/4 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
23	นายวิไล ไสกาเพียร	10/1 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
24	นายสันติภาพ สมตน	21/14 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
25	นางกล่อมใจ ชุมศรี	45 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
26	นางทันสมัย ชุมศรี	50 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5

ตารางที่ 4-3 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อ -สกุล	ที่อยู่	พืชปลูก	เนื้อที่ (ไร่)
27	นายห่วย อุคำ	2/2 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
28	น.ส.พรพิมล ชุมศรี	124 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
29	นายพีรพงษ์ อุคำ	106 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
30	นายปฐม คำพิลา	118 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5
31	นายอนุชาติ เข้มพันธ์	58 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร	ข้าว	5

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน 2564

ตารางที่ 4-4 รายชื่อกลุ่มธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ หมู่ที่ 7 บ้านหนองสระพัง ตำบลกกแดง อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร

ลำดับที่	ชื่อ -สกุล	ที่อยู่
1	นายประนัต รูปรัมย์	32 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
2	นายวันชัย อุคำ	19 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
3	นางจอม มาลาพันธ์	2/1 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
4	นางพวงเพชร อุคำ	30/1 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
5	นายประเสริฐ อุคำ	61 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
6	นายบุญเลื่อน ปากหวาน	14/3 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
7	นายรวม อุคำ	62 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
8	นายทองคำ สีสุวรรณ	21/9 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
9	นายวิไล ไสกาเพียร	10/1 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
10	นางสาวค่างอง สีสุวรรณ	54 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
11	นางกล่อมใจ ชุมศรี	45 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
12	นางละออ เบญจมาศ	6 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
13	นายถนอม สายเสนีย์	2/1 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
14	นายชิง อุคำ	64 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
15	นางเสรีจ อุคำ	48 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
16	นายชม อุคำ	8/1 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
17	นายแก้ว ลุขาวัน	21 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร

ตารางที่ 4-4 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อ -สกุล	ที่อยู่
18	นายบัวลอย อิศคะเพชร	27 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
19	นางรัตณี ปากหวาน	52 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
20	นายสันติภาพ สมตน	21/14 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
21	นายบุญเพียร พรหมธิดา	35 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
22	นายหลุย ปากหวาน	14/4 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
23	นายประวัติ รูปเรียม	38 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
24	น.ส.วิมลรัตน์ ปัตถะทุม	108 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
25	นายสุบรรณ ชุมศรี	12/2 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
26	นายคำมัน สีสุวรรณ	1/3 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
27	นายพารินทร์ อุคำ	1/1 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
28	นายสัน ปากหวาน	49 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
29	นายหวานใจ อุคำ	89 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
30	นางหนูพงษ์ เข็มพันธ์	58 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
31	นางดม สีสุวรรณ	7/1 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
32	นางทองใส นามลาย	37 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
33	นายสมศรี งามล้วน	22 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
34	นางทันสมัย ชุมศรี	50 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
35	นายเทิม ปากหวาน	42 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
36	นายดิษฐ์ แสงหมื่น	36 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
37	นายชำนาญ อุคำ	18 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
38	นายแสวง ลุขาวัน	90 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
39	นายจันทร์ดา อุคำ	119 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
40	นางสุภาภรณ์ ทองสุด	116 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
41	นายพีรพงษ์ อุคำ	106 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
42	นายบุญร่วม อุคำ	53 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
43	นางอุไรวรรณ อุคำ	3/1 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
44	นายทวีวัฒน์ อุคำ	1 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร

ตารางที่ 4-4 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อ -สกุล	ที่อยู่
45	นายพรศักดิ์ ปากหวาน	14/4 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
46	นางคำ อูคำ	5/1 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
47	นายนิล อูคำ	64 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
48	นางล้อม แสงสุวรรณ	21/26 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร
49	ทาศรี แก้วหาญ	91 ม.7 ต.กกแดง อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน 2564

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 ทรัพยากรดิน

จากการสำรวจทรัพยากรดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร โดยอ้างอิงระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (Agri-Map Online) พบว่ามีดินทั้งหมด 6 กลุ่มชุดดิน โดยมีการประเมินคุณภาพที่ดิน

5.2 ประเภทการใช้ที่ดิน

ประกอบด้วยพืชเศรษฐกิจหลัก ที่ปลูกอยู่ในปัจจุบันของตำบลกกแดง อำเภอนำคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน และยางพารา เป็นต้น

5.3 ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน

คุณภาพดินที่นำมาประเมินสำหรับการปลูกพืชในระบบของ FAO Framework ได้กำหนดไว้ทั้งหมด 25 ชนิด ในที่นี้นำมาใช้เพียงไม่กี่ชนิดโดยขึ้นอยู่กับความพร้อมของข้อมูล ความแตกต่างของภูมิภาค และระดับความรุนแรงของคุณลักษณะดินที่มีผลต่อผลผลิต ตลอดจนชนิดของพืช และความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนั้นคุณภาพดินที่นำมาใช้มีดังนี้

5.3.1 ระบบอุณหภูมิ (Temperature regime : t) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ค่าอุณหภูมิเฉลี่ยในฤดูปลูก เพราะอุณหภูมิมีอิทธิพลต่อการงอกของเมล็ดต่อการงอกของเมล็ด ต่อการออกดอกของพืชบางชนิดและมีส่วนสัมพันธ์กับขบวนการสังเคราะห์แสง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเจริญเติบโตของพืช

ตารางที่ 5-1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พันธุ์	ฤดูปลูก	แหล่งน้ำ	วัตถุประสงค์	ผลผลิต (กิโลกรัม/ไร่)
กล้วย	พันธุ์ส่งเสริม	ฝน	ฝน	บริโภค/จำหน่าย	600
ข้าว	กข.6 กข.15 ข้าวหอมมะลิ 105	ฝน	น้ำฝน	บริโภค/จำหน่าย	350
ข้าว+พืชผัก	กข.6 กข.15 ข้าวหอมมะลิ 105/ พันธุ์ส่งเสริม	ฝน/ แล้ง	ชลประทาน	บริโภค/จำหน่าย	380-390

ตารางที่ 5-1 (ต่อ)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พันธุ์	ฤดูปลูก	แหล่งน้ำ	วัตถุประสงค์	ผลผลิต (กิโลกรัม/ไร่)
ปาล์มน้ำมัน	พันธุ์ส่งเสริม	ฝน	ชลประทาน	จำหน่าย	500
ไผ่	กิมซุง	ฝน	ชลประทาน	บริโภค/จำหน่าย	500
พืชผัก	พันธุ์ส่งเสริม	แล้ง	ชลประทาน	บริโภค/จำหน่าย	-
มะละกอ	พันธุ์การค้า	ฝน	น้ำฝน	บริโภค/จำหน่าย	650
มันสำปะหลัง	ระยอง1 ระยอง3 ระยอง5 ระยอง60 ระยอง72 ระยอง90 เกษตรศาสตร์50	ฝน	น้ำฝน	จำหน่าย	1,729
ยางพารา	RRIM 600	ฝน	น้ำฝน	จำหน่าย	200
ยูคาลิปตัส	คามาลดูเลนซิส	ฝน	น้ำฝน	จำหน่าย	4,657
ลำไย	อีดอ	ฝน	น้ำฝน	บริโภค/จำหน่าย	300
อ้อย	อู่ทอง สุพรรณบุรี ชัยนาท มากอส F 104 F 104 F 141 F 147 F 154	ฝน	น้ำฝน	จำหน่าย	10,000

5.3.2 ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (Moisture Availability : m) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ระยะเวลาการท่วมขังของน้ำในฤดูฝน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปีหรือความต้องการน้ำในช่วงการเจริญเติบโตของพืช และลักษณะของเนื้อดิน ซึ่งมีผลทางอ้อมในเรื่องความจุในการอุ้มน้ำที่เป็นประโยชน์ต่อพืช

5.3.3 ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen Availability : o) คุณภาพดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ สภาพการระบายน้ำของดิน ทั้งนี้รากพืชต้องการออกซิเจนในขบวนการหายใจ

5.3.4 ความเป็นประโยชน์ทางธาตุอาหาร (Nutrient Availability : s) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ปริมาณธาตุอาหารในดิน

5.3.5 สภาพการหยั่งรากลึกของราก (Rooting conditions : r) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลึกของดิน ความลึกของระดับน้ำใต้ดิน และชั้นการหยั่งลึกของราก โดยความยากง่ายต่อการหยั่งลึกของรากในดินมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ลักษณะเนื้อดิน โครงสร้างของดิน การเกาะตัวของดิน และปริมาณกรวดหรือเศษหินที่พบในหน้าตัดดิน

5.3.6 ความเสียหายจากน้ำท่วม (Flood hazard : f) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ จำนวนครั้งที่น้ำท่วมในช่วงรอบปี

5.3.7 การมีเกลือมากเกินไป (Excess of Salts : x) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ปริมาณเกลืออิสระที่สะสมมากเกินไปจนเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของพืช

5.3.8 สารพิษ (Soil Toxicities : z) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ระดับความลึกของชั้น Jarosite ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อปฏิกิริยาของดิน จะทำให้ดินเป็นกรดจัดมาก ปริมาณซัลเฟตของเหล็กและอลูมิเนียมในดินจะสูงมากจนเป็นพิษต่อพืช ในที่นี้พิจารณาความเป็นกรดเป็นด่างของดิน ซึ่งจะผลต่อการเจริญเติบโตของพืช เนื่องปฏิกิริยาของดินจะทำให้สภาพต่างๆ ทางด้านเคมีและทางด้านชีวภาพของดินถูกเปลี่ยนไป ในสภาพที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมต่อพืชที่ปลูกหรือมีผลต่อกิจกรรมของจุลินทรีย์ในดิน โดยกิจกรรมของจุลินทรีย์ในดินสามารถเป็นตัวควบคุมธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืชได้ ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการปรับสภาพความเป็นกรดเป็นด่างของดินโดยขึ้นอยู่กับชนิดพืชที่ปลูกด้วย เพื่อให้ความเป็นกรดเป็นด่างของดินอยู่ในสภาพที่เหมาะสม

5.3.9 ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (Potential for mechanization : w) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลาดชันของพื้นที่ ปริมาณหินโผล่ ปริมาณหินก้อน และการมีเนื้อดินเหนียวจัด ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 นี้ อาจเป็นอุปสรรคต่อการไถพรวนโดยเครื่องจักร

5.3.10 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลาดชันของพื้นที่

5.4 การจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดิน

หลักการของ FAO Framework ได้จำแนกอันดับความเหมาะสมของที่ดินเป็น 2 อันดับ (Order) คือ อันดับที่เหมาะสม (Order S ; Suitability) และอันดับที่ไม่เหมาะสม (Order N ; Not Suitability) และจาก 2 อันดับที่ได้ แบ่งย่อยออกเป็น 4 ชั้น ดังนี้

S1 หมายถึง ชั้นที่มีความเหมาะสมสูง (Highly suitable)

S2 หมายถึง ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (Moderately suitable)

S3 หมายถึง ชั้นที่มีความเหมาะสมเล็กน้อย (Marginally suitable)

N หมายถึง ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (Not suitable)

การจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดินเป็นการประเมินความสามารถของดินหรือประเมินศักยภาพของดินต่อการปลูกพืชหรือประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ได้กล่าวไว้แล้ว โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพดินที่ได้ทำการสำรวจไว้ในชั้นละเอียด (ส่วนสำรวจจำแนกที่ 1, 2549) กับความต้องการปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตของพืชหรือประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละชนิด เพื่อจำแนกชั้นความเหมาะสมของชุดดินต่างๆ ต่อประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ทั้งนี้ทำการจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดินดังกล่าวออกเป็น 4 ชั้น โดยใช้ปัจจัยหรือข้อขีดชั้นต่างๆ พิจารณาผลของการจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดินได้ดังตารางที่ 4 และจากการจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดินได้ดังตารางที่ 4 และจากการจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดินดังกล่าว สามารถสรุปชุดดินและเนื้อที่ของแต่ละประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีชั้นความเหมาะสมสูง ความเหมาะสมปานกลาง และความเหมาะสมเล็กน้อยดังตารางที่ 5-2 ถึง 5-4 ตามลำดับ

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยแผนที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

หน่วยแผนที่ดิน	นาข้าว	นาข้าว+พืชผัก	อ้อย	พืชผัก	มันสำปะหลัง	ปาล์มน้ำมัน	ไผ่ปลูกเพื่อการค้า	กล้วย	มะละกอ	ลำไย	ยางพารา	ยูคาลิปตัส
Chp-slA	S3z		S2osnz		S3z	S2snz					S2osn	S2osnz
Lah-fl-slA	S3z		S2osnz		N	S2osnz					S3o	
Lah-slA	S3z	S3z	S2osnz		N	S2osnz	S3z				S3o	S3o
Ptc-gm-slA/b	S3z		S2osnz		N	S2snz					S3o	S3o
Ptc-slB	S3oz	S3oz	S2osnz	S2snz	S3z	S2snz	S3z	S3z	S2snz		S2sn	S2snz
Pu-slB	S3oz		S2snz		S3oz	S2snz				S3oz	S2sn	S2snz
Pu-slC	S3oz		S2snz		S3z							S2sn
zW	S3oz											

ข้อจำกัดในการประเมินคุณภาพที่ดิน:

r = ปริมาณน้ำฝน s = เนื้อดิน o = การระบายน้ำ b = ความอึดตัวของดิน
 c = ความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก m = ปริมาณอินทรีย์วัตถุ p = ปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์
 k = ปริมาณโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ d = ความลึกของดิน g = ความลาดชัน

ที่มา : กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4

ตารางที่ 5-3 ชั้นความเหมาะสมปานกลางของที่ดินแต่ละประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลกกแดง
อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ชุดดิน
กล้วย	-
นาข้าว	-
นาข้าว+พืชผัก	-
ปาล์มน้ำมัน	Chp-s1A, Lah-fl-s1A, Lah-s1A, Ptc-gm-s1A/b, Ptc-s1B, Pu-s1B
ไผ่	-
พืชผัก	Ptc-s1B
มะละกอ	Ptc-s1B
มันสำปะหลัง	-
ยางพารา	Chp-s1A, Ptc-s1B, Pu-s1B,
ยูคาลิปตัส	Chp-s1A, Ptc-s1B, Pu-s1B, Pu-s1C
ลำไย	Pu-s1B
อ้อย	Chp-s1A, Lah-fl-s1A, Lah-s1A, Ptc-gm-s1A/b, Ptc-s1B, Pu-s1B, Pu-s1C

ตารางที่ 5-4 ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อยของที่ดินแต่ละประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลกกแดง
อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

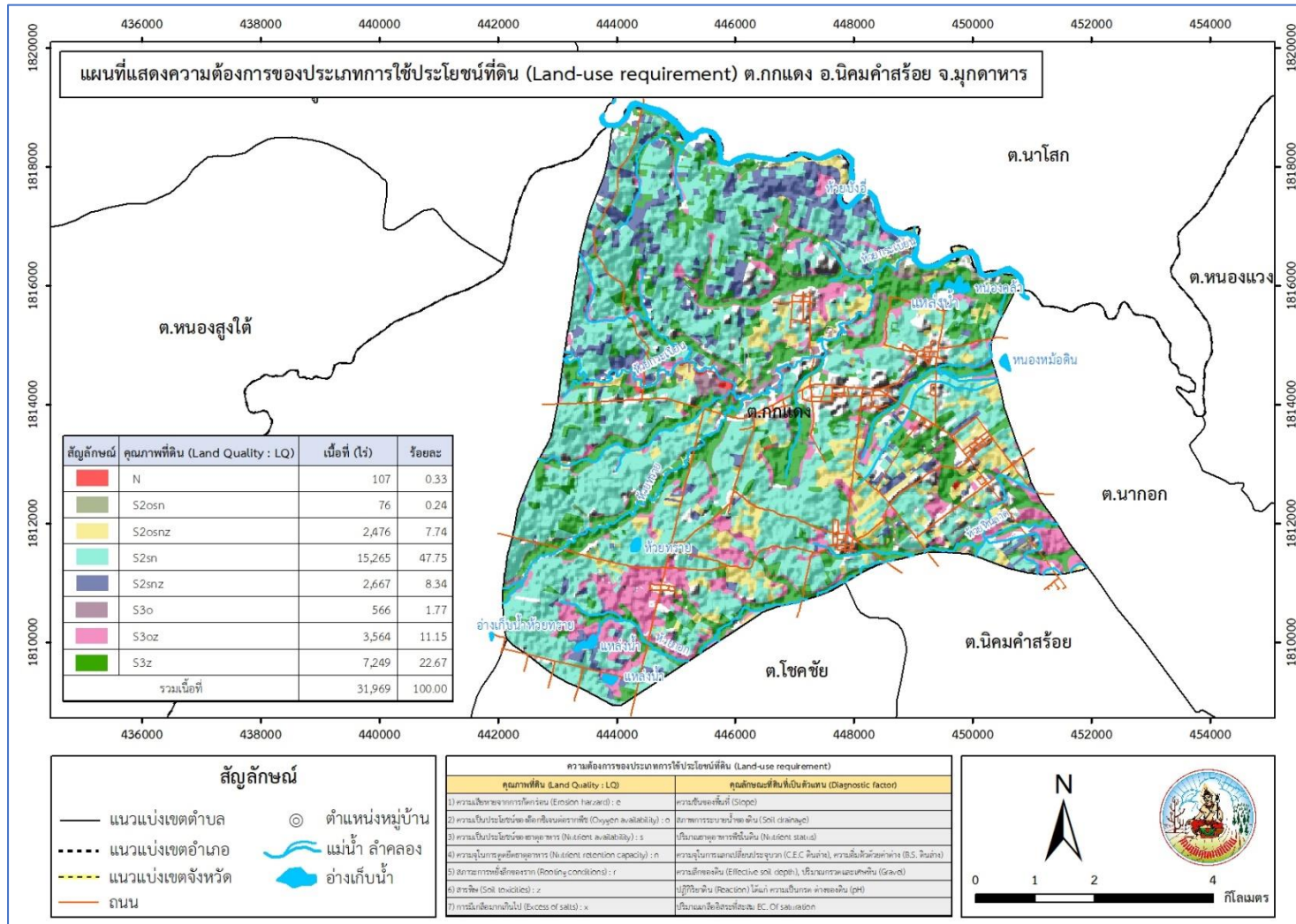
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ชุดดิน
กล้วย	Ptc-s1B
นาข้าว	Chp-s1A, Lah-fl-s1A, Lah-s1A, Ptc-gm-s1A/b, Ptc-s1B, Pu-s1B, Pu-s1C
นาข้าว+พืชผัก	Lah-s1A, Ptc-s1B
ปาล์มน้ำมัน	-
ไผ่	Lah-s1A, Ptc-s1B
พืชผัก	-
มะละกอ	-
มันสำปะหลัง	Chp-s1A, Ptc-s1B, Pu-s1B, Pu-s1C
ยางพารา	Lah-fl-s1A, Lah-s1A, Ptc-gm-s1A/b

ตารางที่ 5-4 (ต่อ)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ชุดดิน
ยูคาลิปตัส	Lah-sIA, Ptc-gm-sIA/b
ลำไย	Pu-sIB
อ้อย	-

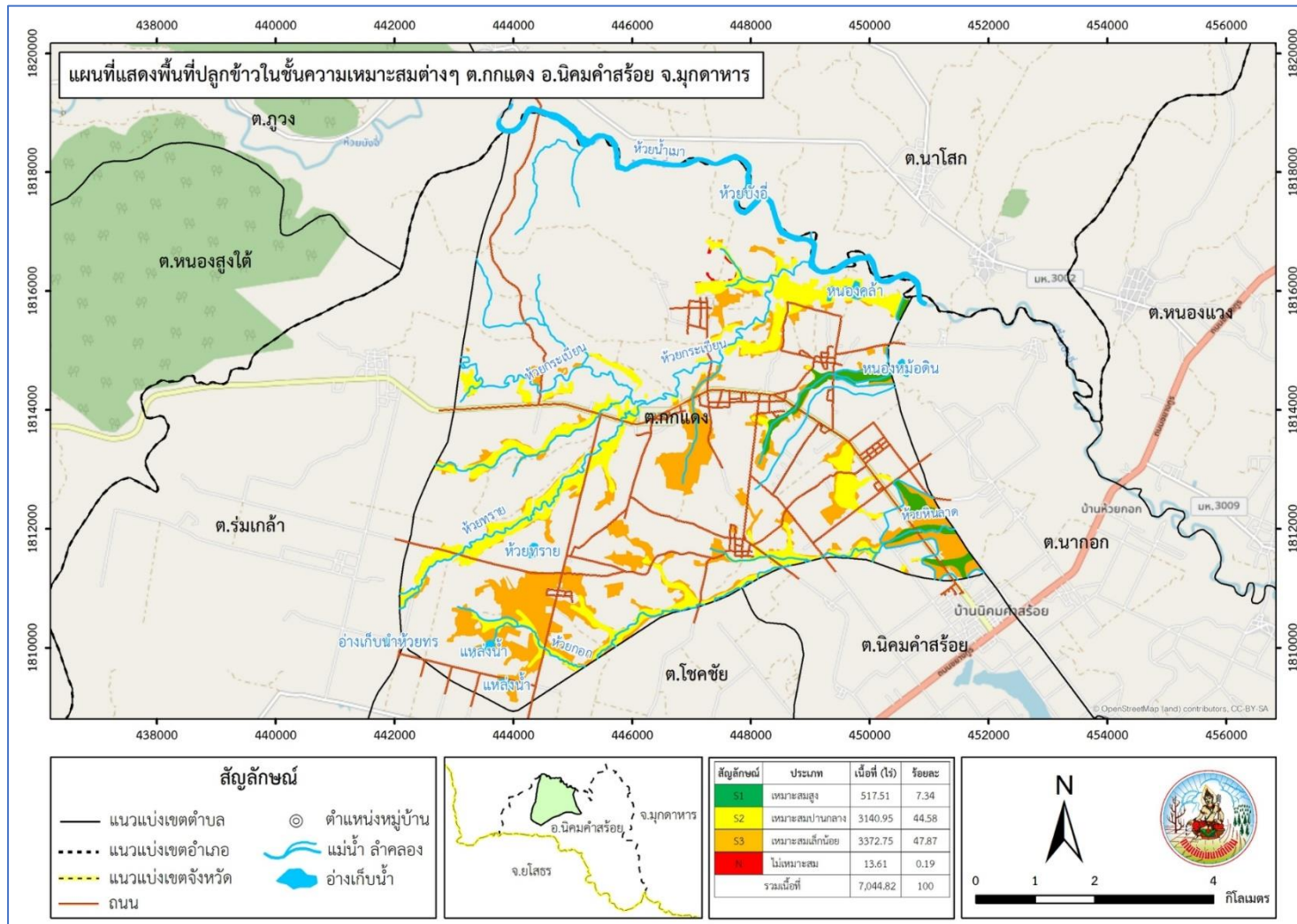
แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 5-1 แผนที่แสดงความต้องการของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

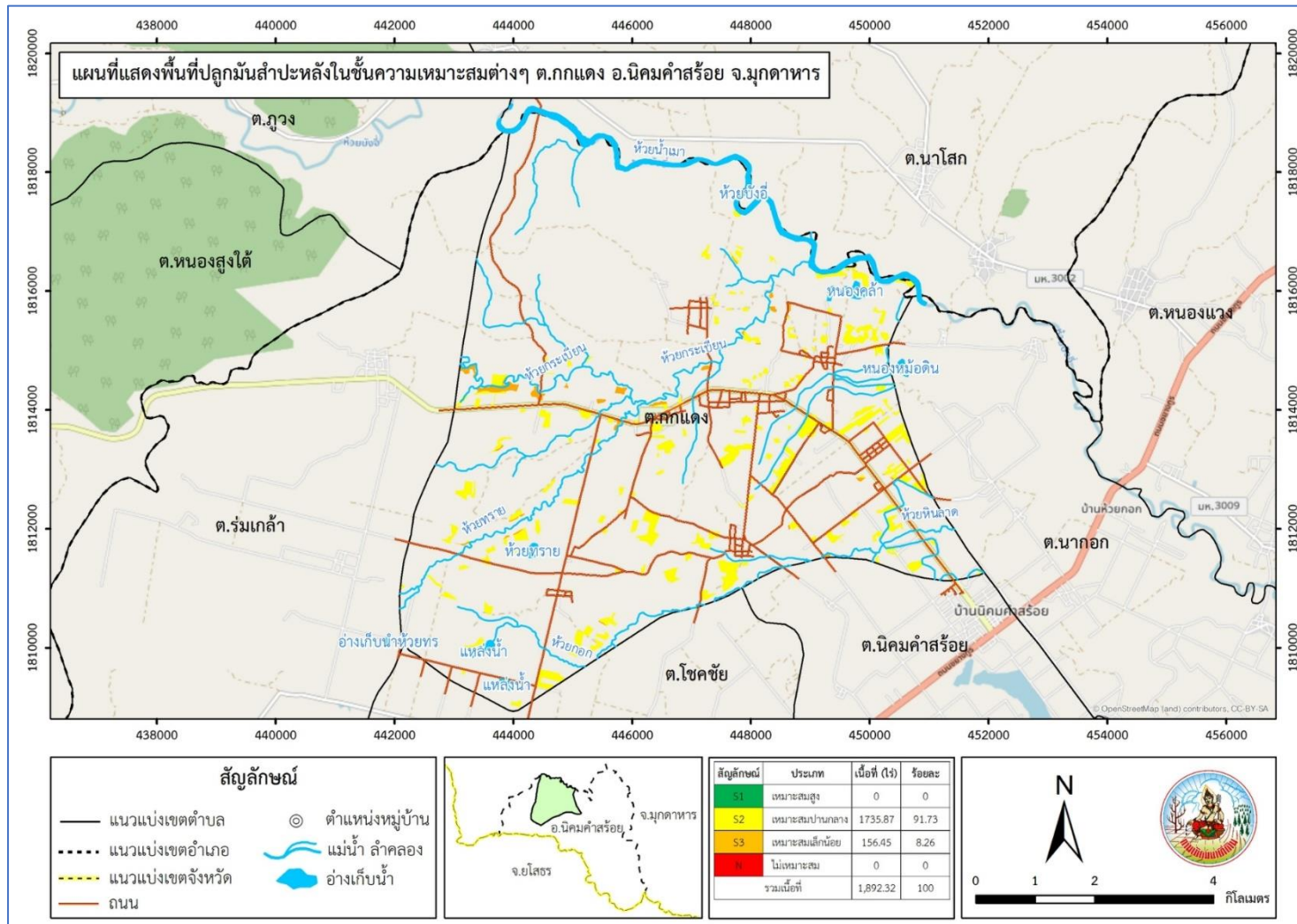
แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ่าว จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 5-2 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ่าว จังหวัดมุกดาหาร

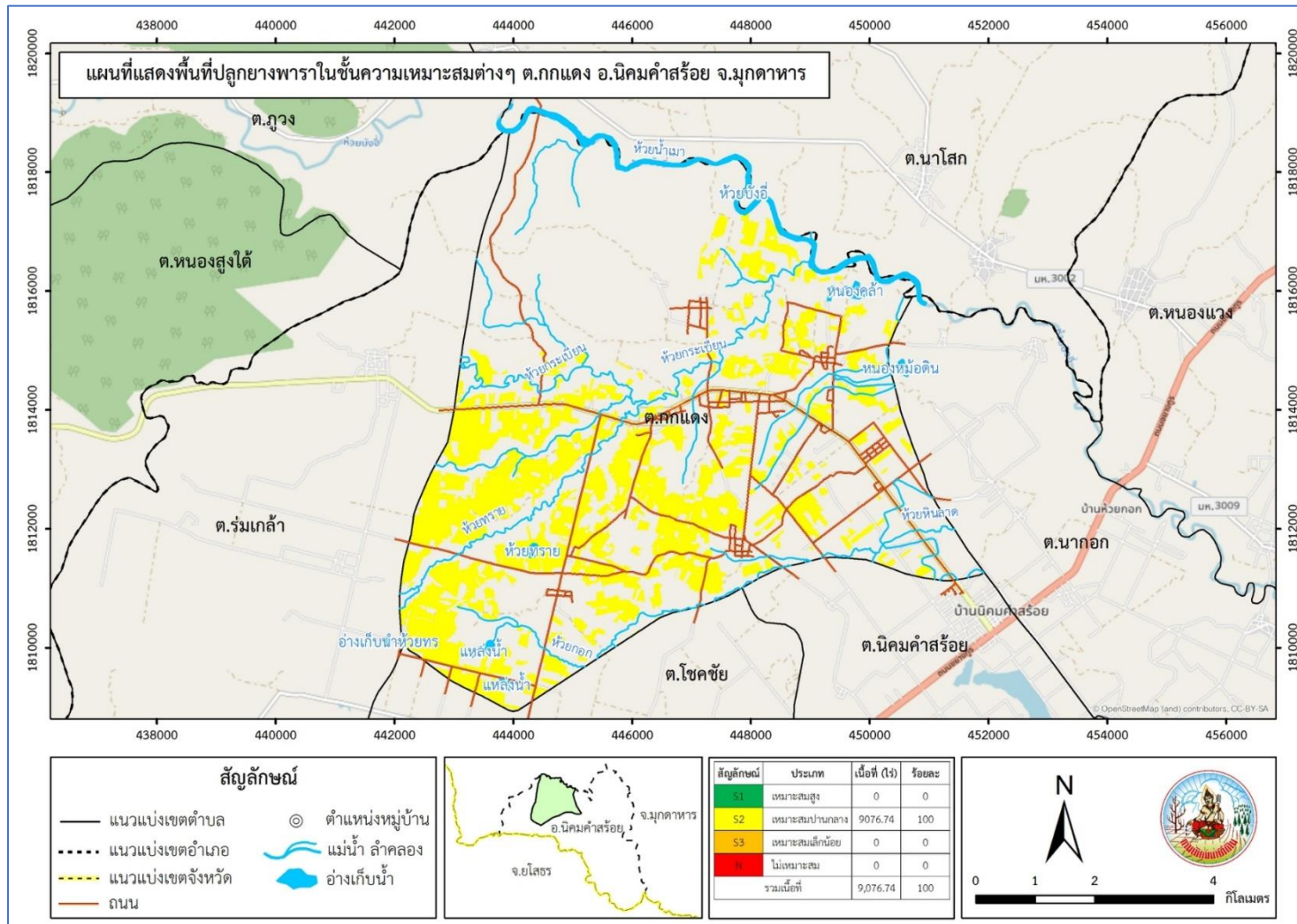
แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 5-3 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร

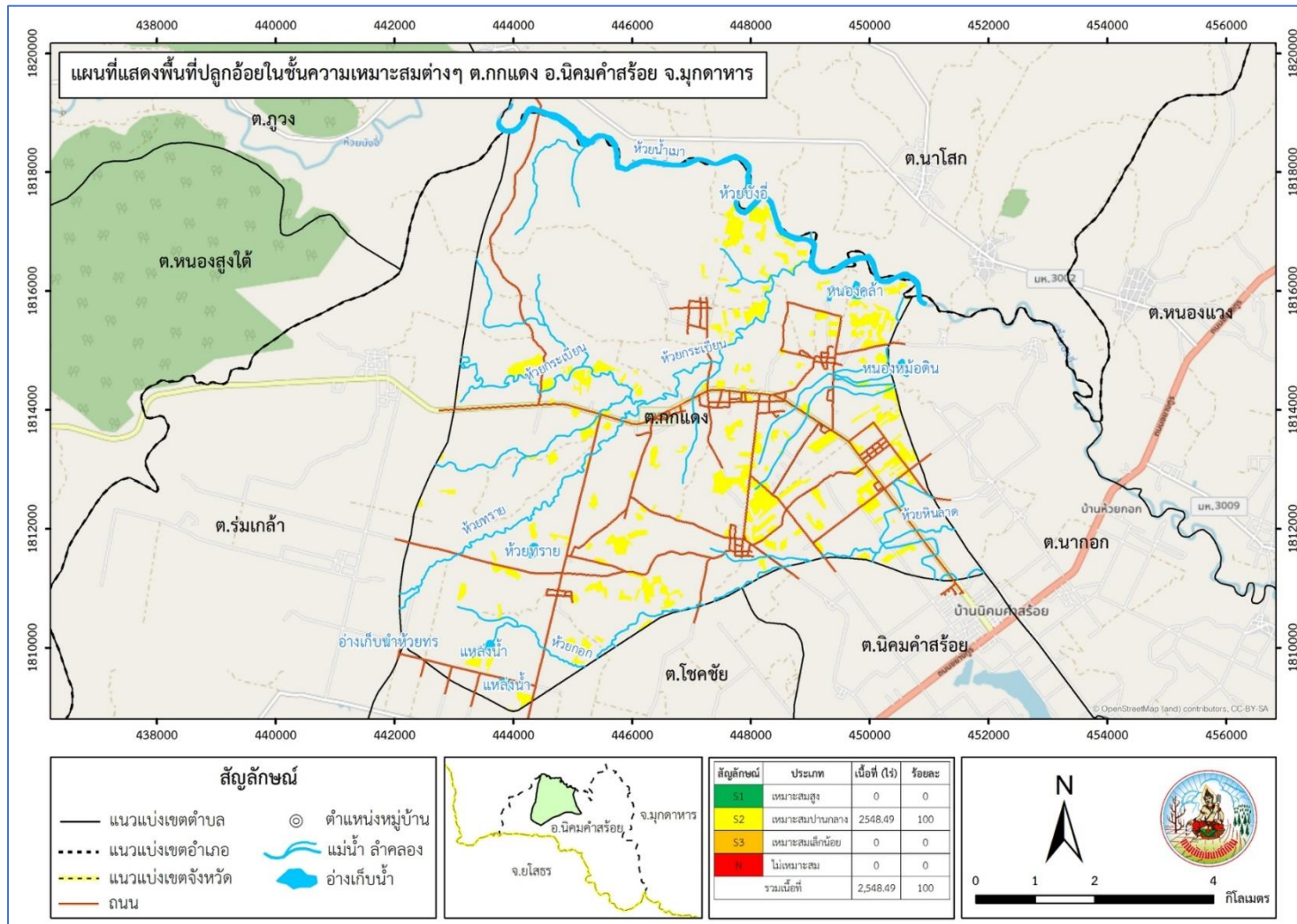
แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 5-4 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกยางพาราในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร

แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 5-5 แผนที่แสดงพื้นที่ปลูกอ้อยในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 ปรัชญาในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล

ในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลฉบับนี้ได้ใช้ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”¹ เป็นหลัก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้แนะทางการดำเนินอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550: 6-7) ได้หมายเหตุว่า “ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในโอกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปใช้และเผยแพร่ได้ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป

6.2 นโยบายแห่งรัฐ ในการกำหนดแผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอเนินคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอเนินคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร ได้กำหนดไว้ตามกรอบของนโยบายแห่งรัฐ ดังรายละเอียดในตารางที่ 6-1

ตารางที่ 6-1 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดิน ตำบลกกแดง อำเภอเนินคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/แผนการปฏิบัติ/ แผนแม่บท	รายละเอียด
1	รัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทย พ.ศ.2560	มาตรา 72 (1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2	ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
3	แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ประเด็นย่อยที่ 2.1 จัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ประเด็นย่อยที่ 2.2 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
4	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)	ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน
5	นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ.2560-2579)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการใช้ที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

ลำดับ ที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/แผนการปฏิบัติ/ แผนแม่บท	รายละเอียด
6	ยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	<p>ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำเพื่อการ ผลิตการเกษตร</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาที่ดินเพื่อการผลิต การเกษตร</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 3 การใช้หลักพอเพียงประยุกต์กับ การผลิตการเกษตร</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 4 การยกระดับการแปรรูปข้าว หอมมะลิ</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 5 การยกระดับการแปรรูปข้าวเหนียว</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 6 การขับเคลื่อนขีดความสามารถเพื่อ เพิ่มผลิตภาพการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีศักยภาพ</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 7 การยกระดับการผลิตอ้อย</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 8 การยกระดับการผลิตมัน สำปะหลัง</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 9 การแปรรูปยางพารา</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 10 การผลิตโคเนื้อ</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 11 การผลิตโคนมและผลิตภัณฑ์นม</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 12 การส่งเสริมสมรรถนะและ เสริมสร้างศักยภาพของเกษตรกรและกลุ่ม สถาบันเกษตรกร</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 13 การใช้นวัตกรรมเพื่อ พัฒนาการแปรรูปและการตลาด เพื่อสร้างความ แตกต่างของผลิตภัณฑ์</p>
7	แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน (จ.มุกดาหาร จ.สกลนคร จ.นครพนม)	“สะพาน การค้า และการท่องเที่ยว อินโดจีน (TRADE AND TOURISM BRIDGE TO INDOCHINA)

ลำดับ ที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/แผนการปฏิบัติ/ แผนแม่บท	รายละเอียด
8	แผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร (พ.ศ.2561-2564)	<p>ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ยกระดับมาตรฐาน การเกษตรและต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่า</p> <p>ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ประตุการค้าเชื่อมโยง อาเซียนสู่สากล</p> <p>ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการท่องเที่ยว ตามวิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง</p> <p>ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาเมืองและชุมชน น่าอยู่อย่างยั่งยืน</p> <p>ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นฐาน พัฒนาอย่างยั่งยืน</p> <p>ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 การเสริมสร้างความ มั่นคงชายแดน</p>
9	แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขต จังหวัดมุกดาหาร ภายใต้วิสัยทัศน์ “สังคมน่าอยู่ เศรษฐกิจ การเกษตรดี มีความมั่นคง ดำรงอยู่คู่การ ท่องเที่ยว หนึ่งเดียวการศึกษาดี มี มาตรฐานสากล บูรณาการสู่อาเซียน”	<p><u>ยุทธศาสตร์การพัฒนา</u></p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างเมืองท่องเที่ยวเมืองน่าอยู่</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างเศรษฐกิจและการ ท่องเที่ยว</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างการเกษตรให้มี ประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างประสิทธิภาพของการ อนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 5 เสริมสร้างการศึกษาดีมี มาตรฐานสากล</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 6 เสริมสร้างการบริหารจัดการตาม หลักธรรมาภิบาล</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 7 เสริมสร้างการผลิตและการ จัดการอาหารปลอดภัย</p>

ลำดับ ที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/แผนการปฏิบัติ/ แผนแม่บท	รายละเอียด
10	แผนการพัฒนาของตำบลกกแดง ภายใต้วิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจดี มีการคมนาคม สะดวก การศึกษาเด่น ชุมชนเข้มแข็ง”	<u>ยุทธศาสตร์การพัฒนา</u> ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ พอเพียงและขจัดปัญหาความยากจน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนและสังคมที่มี คุณภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การศึกษา การกีฬานันทนาการ และส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญา ท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาแหล่งน้ำ และ โครงสร้างพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเมืองการบริหาร ยุทธศาสตร์ที่ 6 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

6.3 แผนการใช้ที่ดิน

แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร ได้กำหนดออกเป็น 5 เขต จากการวิเคราะห์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ สภาพแวดล้อมของพื้นที่และภูมิอากาศ ตลอดจนนโยบายยุทธศาสตร์ของจังหวัดร่วมกับความต้องการของท้องถิ่นหรือตำบล สามารถกำหนดเขตการใช้ที่ดินให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและยั่งยืน โดยยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดังนี้

6.3.1 เขตพื้นที่ป่าไม้

มีเนื้อที่ประมาณ 256 ไร่ หรือร้อยละ 0.70 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่เขตป่านอกเขตป่าตามกฎหมาย เขตนี้ส่วนใหญ่อยู่บริเวณด้านทิศตะวันตกของตำบล กระจายอยู่เป็นหย่อมๆ บริเวณแนวริมน้ำที่สาธารณประโยชน์ หรือใกล้แหล่งชุมชน ควรรักษาไว้ใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือจัดทำเป็นป่าชุมชน

ข้อเสนอแนะ ปกป้องและรักษาสภาพป่าไม้ให้คงความสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากไม้และของป่าร่วมกันอย่างพอเพียงและยั่งยืน

6.3.2 เขตเกษตรกรรม

มีเนื้อที่ประมาณ 32,471 ไร่ หรือร้อยละ 88.19 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตรกรรม เขตนี้กำหนดขึ้นเพื่อการพัฒนาทางด้านการเกษตรเป็นหลัก เป็นเขตเศรษฐกิจสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ในตำบล พื้นที่ในเขตมีทั้งบริเวณที่มีศักยภาพสูง เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อการแข่งขัน และพื้นที่เหมาะสมน้อยทางการเกษตร เกษตรกรทำการเพาะปลูกเพื่อการดำรงชีพในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง

1) **เขตทำนา** มีเนื้อที่ประมาณ 8,225 ไร่ หรือร้อยละ 22.34 ของเนื้อที่ตำบล สภาพพื้นที่เป็นที่ค่อนข้างราบถึงราบลุ่ม มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายถึงร่วนเหนียวปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ มีความเหมาะสมปานกลางถึงเหมาะสมน้อยสำหรับการปลูกข้าว เพาะปลูกโดยอาศัยน้ำฝน การใช้ประโยชน์ในปัจจุบันส่วนใหญ่ทำนา กระจายเป็นแปลงเล็กๆ พื้นที่เขตนี้นอกจากการทำนาเกษตรกรอาจทำการเกษตรแบบผสมผสาน ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยการยกร่องปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นและขุดบ่อเลี้ยงปลา

ข้อเสนอแนะ พัฒนาแหล่งน้ำเพิ่มเติม คัดเลือกพืชพันธุ์ดีและมีราคาสูงในการเพาะปลูก เช่น พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ปรับเปลี่ยนการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเป็นการใช้ที่ดินแบบผสมผสานโดยการยกร่องปลูกไม้ผล พืชผัก และขุดบ่อเลี้ยงปลา ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรแบบผสมผสาน ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ หรืออินทรีย์วัตถุ ทำการเกษตรแบบอินทรีย์ พืชปลอดสารพิษ เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าการเกษตรให้สูงขึ้น และเป็นการลดต้นทุนการผลิตอีกด้วย

2) **เขตปลูกพืชไร่** มีเนื้อที่ประมาณ 6,952 ไร่ หรือร้อยละ 18.88 ของเนื้อที่ตำบล สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงที่ราบ ดินมีความเหมาะสมปานกลางสำหรับการปลูกพืชไร่ เพาะปลูกโดยอาศัยน้ำฝน การใช้ประโยชน์ที่ดินที่สำคัญได้แก่ มันสำปะหลัง พืชไร่ผสม และอ้อย

ข้อเสนอแนะ สนับสนุนการทำเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงของเกษตรกรรายย่อย หรือกำหนดเป็นพื้นที่สำรองสำหรับการปลูกพืชทดแทนพลังงาน หรือยางพาราตามยุทธศาสตร์ของจังหวัด ความต้องการเกษตรกร ตลาดและราคาผลผลิต

3) **เขตปลูกไม้ผล** เนื้อที่ประมาณ 238 ไร่ หรือร้อยละ 0.65 ของเนื้อที่ตำบล สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงที่ราบ ดินร่วนปนทรายถึงร่วนเหนียวปนทรายแข็ง ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงต่ำ มีความเหมาะสมปานกลางสำหรับการปลูกไม้ผล บางบริเวณอยู่ในที่ค่อนข้างลุ่ม จึงต้องทำร่องเพื่อช่วยระบายน้ำในฤดูฝน พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ใกล้ลำน้ำหรือสามารถหาแหล่งน้ำได้ ปัจจุบันมีการปลูกไม้ผลผสม เช่น มะม่วง และอื่นๆ

เขตนี้มีพื้นที่ขนาดเล็ก ซึ่งโดยทั่วไปมีการปลูกไม้ผลผสมอยู่ด้วย บริเวณที่ริมน้ำหรือมีน้ำตลอดปีควรปลูกพืชผักซึ่งให้ผลตอบแทนสูงกว่า

ข้อเสนอแนะ พัฒนาขบวนการผลิตไม้ผลและพืชผัก ส่งเสริมการผลิตพืชปลอดสารพิษ เพิ่มศักยภาพการผลิตโดยปรับปรุงโครงสร้างของดิน ด้วยการปลูกพืชตระกูลถั่วในพื้นที่ ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีชีวภาพทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี ตลอดจนการพัฒนาบ่อน้ำในไร่นาสลับสวนการปลูกไม้ผลและพืชผัก ส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงของเกษตรกรรายย่อย

4) เขตปลูกไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ประมาณ 16,739 ไร่ หรือร้อยละ 45.46 ของเนื้อที่ตำบล สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงที่ราบ ดินร่วนปนทราย มีความเหมาะสมปานกลางสำหรับการปลูกไม้ยืนต้น เพาะปลูกโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก การใช้ประโยชน์ที่ดินที่สำคัญได้แก่ ยางพารา ยูคาลิปตัส ปาล์ม น้ำมัน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ พัฒนาการผลิตโดยปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใส่ปุ๋ยเคมี ร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ให้ถูกต้องตามลักษณะดิน และผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีชีวภาพ ในช่วงดินมีความชื้นเหมาะสมควรปลูกพืชคลุมดินตระกูลถั่ว เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุแก่ดินด้วย

6.3.3 เขตชุมชน มีเนื้อที่ประมาณ 2,328 ไร่ หรือร้อยละ 6.32 ของเนื้อที่ตำบล พื้นที่เขตนี้กำหนดจากการสำรวจสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2549 โดยส่วนวิเคราะห์ สภาพการใช้ที่ดินที่ 1 สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน ซึ่งเขตชุมชนมีลักษณะเป็นสวนผลไม้ผสมปะปนอยู่กับที่อยู่อาศัยหรือหมู่บ้าน ไม้ผลที่สำคัญ ได้แก่ มะม่วง มะขามหวาน ขนุน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ เร่งแก้ไขปัญหาขยะและน้ำเสียของชุมชนเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้ดีขึ้นและกระจายอย่างทั่วถึง ส่วนที่เป็นไม้ผลผสมในหมู่บ้าน ควรพัฒนาขบวนการผลิตไม้ผลและพืชผัก โดยส่งเสริมการผลิตพืชผักปลอดสารพิษ เพิ่มศักยภาพการผลิตโดยปรับปรุงโครงสร้างของดินด้วยการปลูกพืชตระกูลถั่วในพื้นที่ ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีชีวภาพทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี ตลอดจนการพัฒนาบ่อน้ำในไร่นา สลับสวนการปลูกไม้ผลและพืชผัก ส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงของเกษตรกรรายย่อย

6.3.4 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ประมาณ 728 ไร่ หรือร้อยละ 1.98 ของเนื้อที่ตำบล เขตนี้กำหนดขึ้นจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น โดยแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ ห้วยบังอี่ ห้วยกระเบียน ห้วยหินลาด ส่วนแหล่งน้ำที่จัดสร้างขึ้น ได้แก่ ฝ่ายน้ำล้นหลายแห่ง แหล่งน้ำเหล่านี้ใช้ประโยชน์ทั้งด้านการกักเก็บน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร การอุปโภคบริโภค การประปา ตลอดจนเป็นแหล่งอาหารของชุมชนจากสัตว์น้ำตามธรรมชาติและจากการเพาะเลี้ยง

ข้อเสนอแนะ ดูแลรักษแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่จัดสร้างขึ้นไม่ให้เสื่อมโทรม ทั้งด้านคุณภาพของน้ำและการกักเก็บน้ำ ไม่ปล่อยให้ลำน้ำตื้นเขิน และถูกบุกรุก หมั่นขุดลอกคูคลอง ไม่ทิ้งขยะ น้ำเสียลงในแหล่งน้ำ เร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กให้มีจำนวนและการกระจายมากขึ้น เพื่อช่วยในการอุปโภคบริโภค และการเพาะปลูกในช่วงขาดน้ำ

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำ แผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง ได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อสร้างการรับรู้ การทำความเข้าใจและกระบวนการในการจัดแผนการใช้ที่ดินตำบล จำนวน 1 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 16 เดือนมีนาคม 2564 ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยหมอดินอาสาประจำ ตำบล และหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลกกแดง สอ.บต.กกแดง ผู้นำทุกหมู่บ้านในตำบลกกแดง ผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนกลุ่มเกษตรกร และคณะเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร จำนวน 50 คน ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง โดยในเบื้องต้นได้ชี้แจงหลักการ แนวทางกระบวนการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล ถึงความเชื่อมโยง ครอบคลุมในทุกมิติที่เกี่ยวข้องให้กับหมอดินอาสาในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ เพื่อปรับแนวคิด ความรู้ ความเข้าใจ ในการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลก่อนจะดำเนินการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA – Participatory Rural Appraisal) ในกระบวนการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลกกแดง ต่อไป

7.2 ตัวชี้วัด

7.2.1 กิจกรรมที่กรมพัฒนาที่ดินดำเนินการในตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 5 โครงการ ดังนี้

- 1) การบริหารน้ำ
- 2) การปรับปรุงบำรุงดิน
- 3) พื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
- 4) ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน
- 5) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
<p>1.3 เขตไม้ผล</p> <p>1.4 เขตปศุสัตว์</p> <p>1.5 เขตแหล่งน้ำ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การทำปุ๋ยหมัก - พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ <p>2. พื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลิตหญ้าแฝกเพื่อปลูก <p>3. พัฒนาพื้นที่เพื่อการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ <p>1. การปรับปรุงบำรุงดิน</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ลุ่ม-ดอน - จัดหาปุ๋ยโคโลไมท์ - ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ - ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน - การทำปุ๋ยหมัก - พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ <p>2. พื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลิตหญ้าแฝกเพื่อปลูก <p>3. พัฒนาพื้นที่เพื่อการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ <p>การบริหารน้ำ</p> <ul style="list-style-type: none"> - แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน <p>การบริหารน้ำ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขุดลอกแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ - แหล่งน้ำชุมชน - แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน 	

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินและหน่วยงานที่สนับสนุนในเขตการใช้ที่ดิน ปี 2565

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน	กิจกรรมของหน่วยงานที่สนับสนุน
<p>1. เขตการเกษตร</p> <p>1.1 เขตทำนา</p>	<p>1. การปรับปรุงบำรุงดิน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ - ผลิต - จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด - ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน - การทำปุ๋ยหมัก - รณรงค์ใช้ถั่วเขียว - พัฒนากลุ่มเกษตรกรการใช้สารอินทรีย์ - จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ลุ่ม-ดอน - โครงการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว - จัดหาปุ๋ยอินทรีย์ - ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด 	<p>1.1 จัดหาตลาดสินค้าเกษตร (พาณิชย์จังหวัด)</p> <p>1.2 จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)</p> <p>1.3 จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูข้าว และการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว)</p> <p>1.4 ส่งเสริมการผลิตพันธุ์ข้าว แทนการปลูกข้าวเพื่อบริโภค จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)</p>
<p>2. เขตพืชไร่</p>	<p>1. การปรับปรุงบำรุงดิน</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดหาปุ๋ยอินทรีย์ - ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ - ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน - การทำปุ๋ยหมัก - พัฒนากลุ่มเกษตรกรการใช้สารอินทรีย์ 	<p>1.1 จัดหาตลาดสินค้าเกษตร (พาณิชย์จังหวัด)</p> <p>1.2 การอบรมให้ความรู้/การจัดการ GAP (กรมวิชาการเกษตร)</p> <p>1.3 การปลูกไม้ผล เช่น อินทผลัม ทุเรียน ควรจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร (กรมวิชาการเกษตร)</p>

ตารางที่ 7-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน	กิจกรรมของหน่วยงานที่สนับสนุน
3. เขตไม้ผล	1. การปรับปรุงบำรุงดิน - จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ลุ่ม-ดอน - จัดหาปุ๋ยโดโลไมท์ - ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ - ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน - การทำปุ๋ยหมัก - พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์	1.1 จัดหาตลาดสินค้าเกษตร (พาณิชย์จังหวัด) 1.2 การอบรมให้ความรู้/การจัดการ GAP (กรมวิชาการเกษตร) 1.3 การปลูกไม้ผล เช่น อินทผลัม ทุเรียน ควรจัด อบรมถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร (กรมวิชาการ เกษตร)
4. เขตปศุสัตว์	การบริหารน้ำ - แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	
5. เขตแหล่งน้ำ	การบริหารน้ำ - การขุดลอกแหล่งน้ำขนาดเล็ก - แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	- ส่งเสริม/สนับสนุน เรื่องพันธุ์หญ้าเนเปียร์ (กรม ปศุสัตว์) - สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (กรมทรัพยากร น้ำบาดาล)

ตารางที่ 7-3 เป้าหมายการดำเนินงาน และงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร แผน 4 ปี (ปี 2565-2568) หน่วยงาน สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร

งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย				รวม	งบประมาณ				รวม
		2565	2566	2567	2568		2565	2566	2567	2568	
1.การบริหารจัดการน้ำ											
1.1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	บ่อ	10	10	10	10	40	208,000	208,000	208,000	208,000	832,000
2. การปรับปรุงบำรุงดิน											
2.1 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	5	5	5	5	20	20,000	20,000	20,000	20,000	80,000
2.2 การรณรงค์เฝ้าสังเกตข้อชั่ง	ไร่	20	20	20	20	80	20,000	20,000	20,000	20,000	80,000
2.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	500	500	500	500	2,000	7,500	7,500	7,500	7,500	30,000
2.4 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	500	1,000	1,000	886	3,386	7,500	15,000	15,000	13,290	50,790
2.5 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมต์	ตัน	250	500	500	443	1,693	425,000	850,000	850,000	753,100	2,878,100
2.6 กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ PGS	กลุ่ม	1	1	1	1	4	7,500	7,500	7,500	7,500	30,000
2.7 ธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	แห่ง	1	1	1	1	4	100,000	100,000	100,000	100,000	400,000
2.8 เกษตรอินทรีย์ในโรงเรียน (ใหม่)	แห่ง	1	1	1	1	4	15,000	15,000	15,000	15,000	60,000
3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน											
2.8 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	50,000	50,000	50,000	50,000	200,000	60,000	60,000	60,000	60,000	240,000
4. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน											
4.1 จัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน	แห่ง	1	1	1	1	4	2,500	2,500	2,500	2,500	10,000

ตารางที่ 7-3 (ต่อ)

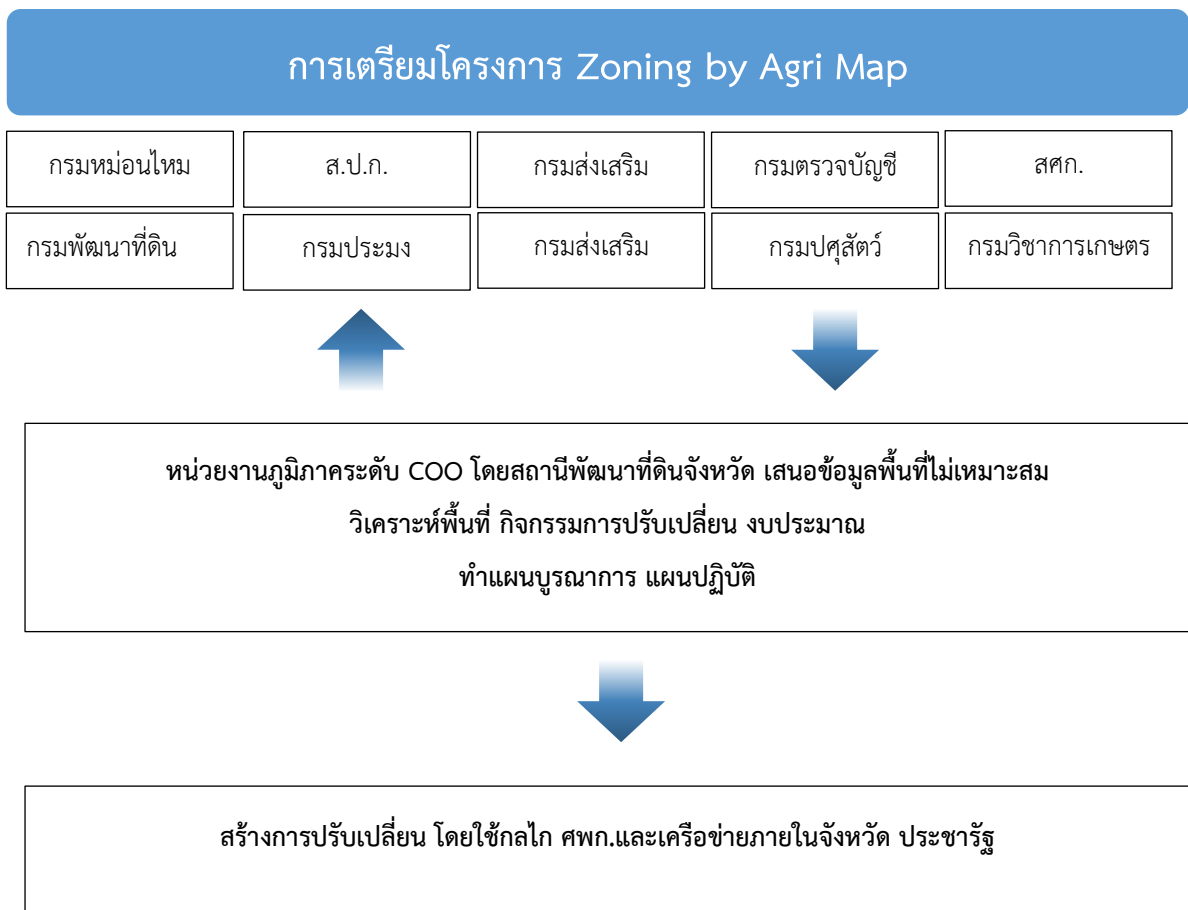
งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย				รวม	งบประมาณ				รวม
		2565	2566	2567	2568		2565	2566	2567	2568	
5. การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ											
5.1 การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ ลุ่ม-ดอน	ไร่	1,000	1,000	1,000	1,000	4,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	6,000,000
5.2 การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว	ไร่	200	200	200	200	800	200,000	200,000	200,000	200,000	800,000
5.3 คก.ปรับเปลี่ยนพื้นที่ Agri-Map	ไร่	500	1,000	1,000	886	3,386	1,000,000	2,000,000	2,000,000	1,772,000	6,772,000

ภาคผนวก

แนวทางการดำเนินงานการปรับเปลี่ยน การผลิตเพื่อลดพื้นที่ปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

1.1 แผนที่นำทาง (Road Map)

การเตรียมการโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) ดำเนินการโดยให้หน่วยงานภูมิภาค ระดับ COO โดยมีสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด พิจารณาเสนอข้อมูลพื้นที่ไม่เหมาะสมจาก Agri-Map และวิเคราะห์พื้นที่เพื่อพิจารณาสินค้า จากข้อมูลกายภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม(N) วิเคราะห์นโยบาย ยุทธศาสตร์ชาติ/ กลุ่มจังหวัด สินค้า champion พืช GI และเกษตรอินทรีย์ ร่วมกับข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการคมนาคมขนส่ง (Logistics) แหล่งรับซื้อ/โรงงาน/สหกรณ์ และโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นกำหนดกิจกรรมการปรับเปลี่ยน งบประมาณ พร้อมทั้งจัดทำแผนบูรณาการและแผนปฏิบัติ โดยมีหน่วยงานทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคดำเนินการร่วมกัน เพื่อสร้างการปรับเปลี่ยน โดยใช้กลไก ศพก. เครือข่าย ภายในจังหวัดและประชารัฐ เพื่อยกระดับคนและการบริหารจัดการ (ภาพที่ 3.1 และ 3.2)

ภาพที่ 1.1 การเตรียมการโครงการ Zoning by Agri-Map

ภาพที่ 1.2 Road Map โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri – Map)

1.2 การดำเนินงาน

- 1) ประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้ โดยให้เกษตรกรทราบว่าการผลิตสินค้าในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมจะให้ผลตอบแทนต่ำ มีความเสี่ยงสูง หากดำเนินการการปรับเปลี่ยนการผลิตจะให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า
- 2) ศึกษาโอกาสทางการตลาด เพื่อเป็นที่บริหารความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนการผลิต
- 3) คัดเลือกเกษตรกรที่สนใจและต้องการปรับเปลี่ยนจากพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมเป็นการผลิตสินค้าชนิดใหม่
- 4) ชี้แจงรายละเอียดโครงการ กิจกรรม การสนับสนุนของหน่วยงานราชการและเครือข่าย
- 5) จัดทำแผนปฏิบัติการรายชนิดสินค้าเพื่อบูรณาการกิจกรรม
- 6) ชี้แจงสร้างความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติในพื้นที่
- 7) ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ
- 8) ติดตามและประเมินผลความสำเร็จ

1.3 ขั้นตอนการปรับเปลี่ยนการผลิต

เมื่อผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่จากฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) แล้วเกษตรกรทราบว่าพืชที่ปลูกในปัจจุบันอยู่ในระดับไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- คัดเลือกพื้นที่ที่เกษตรกรประสงค์จะดำเนินการปรับเปลี่ยน (พร้อมทั้งระบุจำนวนเนื้อที่ที่จะปรับเปลี่ยน) ทั้งนี้ให้เจ้าหน้าที่ต้องทราบพิกัดของพื้นที่ที่ต้องการปรับเปลี่ยนด้วยเพื่อใช้ในการตรวจสอบว่าอยู่กลุ่มชุดดินใด เนื่องจากพืชบางชนิดเป็นพืชทางเลือกไม่มีในฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map)

- เจ้าหน้าที่เสนอกิจกรรมทางเลือกการปรับเปลี่ยนให้กับเกษตรกร ลำดับแรก ได้แก่ พืชที่เป็นสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย (GI Thai) ของแต่ละพื้นที่ ลำดับถัดไปได้แก่ พืชเศรษฐกิจหลัก 13 ชนิด พืชทางเลือกชนิดอื่นๆ ไม่เศรษฐกิจ 58 ชนิด หรือกิจกรรมบางประเภท เช่น ปศุสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ หรือเพาะเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจตามลำดับ

- เมื่อเกษตรกรได้คัดเลือกพืชหรือกิจกรรมที่จะปรับเปลี่ยนได้แล้ว ให้เจ้าหน้าที่ของสถานีพัฒนาที่ดินแต่ละจังหวัดร่วมกับเจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่นจากหน่วยงานอื่นๆ ร่วมปรึกษาหารือ เพื่อวางแผนทางและจัดทำแผนการปรับเปลี่ยนการผลิต

- จากนั้นเข้าสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นกิจกรรมต่างๆ ตามรายละเอียดดังนี้

1) การปรับเปลี่ยนเป็นพืชที่เป็นสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย (GI : Thailand Geographical Indication) พืชสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูงถ้าเทียบกับสินค้าทั่วไป ใช้กับสินค้าที่มาจากแหล่งผลิตเฉพาะเจาะจง โดยคุณภาพหรือเอกลักษณ์ของพืชนั้นเป็นผลมาจากการการผลิตในพื้นที่ดังกล่าว จึงเปรียบเสมือนเป็นแบรนด์ของท้องถิ่น ที่บ่งบอกถึงคุณภาพและแหล่งที่มาของสินค้า สำหรับประเทศไทย กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ออกตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยให้แก่ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน ตลอดจน

ยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชน เจ้าหน้าที่ควรให้ความสำคัญและส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชชนิดนี้เป็นลำดับแรก โดยชนิดพืชสินค้า GI Thailand ที่ขึ้นทะเบียนโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ มีรายละเอียดแสดงในภาคผนวกที่ 1 (ลำดับ 1 ลำดับ 2 บางรายการ และลำดับที่ 3) โดยการจัดการพื้นที่เพื่อปลูกพืชตามลักษณะของพื้นที่ได้แก่ พื้นที่ราบลุ่ม และพื้นที่ดอน

2) การปรับเปลี่ยนเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก 13 ชนิด ประกอบด้วย ข้าว ปาล์มน้ำมัน ยางพารา ลำไย เงาะ ทุเรียน มังคุด มะพร้าว กาแฟ อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง สับปะรด และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นการพิจารณาการปรับเปลี่ยนเป็นลำดับที่สอง เนื่องจากกรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำระดับความเหมาะสมของพืชดังกล่าวแล้ว ทำให้เจ้าหน้าที่และเกษตรกรรู้ถึงระดับความเหมาะสมของที่ดินของพืชที่ปลูกในปัจจุบันและพืชที่เลือกปลูกอยู่ในเขตที่รัฐให้การสนับสนุนในการเพาะปลูกพืชชนิดนั้นๆ ซึ่งสามารถพิจารณาแต่ละชนิดพืชจากฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) และการจัดการพื้นที่เพื่อปลูกพืชทั้ง 13 ชนิด ตามลักษณะของพื้นที่ได้แก่ ที่ราบลุ่ม และที่ดอน ซึ่งสามารถดูรายละเอียดได้ในภาคผนวกที่ 2

รายละเอียดของการปลูกและการจัดการแต่ละชนิดพืชเป็นไปตามองค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart officer เรื่อง “พืชไร่ ธัญพืช” “ไม้ผล ไม้ยืนต้น” จัดทำโดย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.servicelink.doe.go.th>

3) การปรับเปลี่ยนเป็นพืชทางเลือกชนิดอื่น เกษตรกรบางรายอาจมีความต้องการปลูกพืชชนิดอื่นที่นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งอาจเป็นพืชที่สร้างรายได้ดีและเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคระดับท้องถิ่น โดยการจัดการพื้นที่เพื่อปลูกพืชตามลักษณะของพื้นที่ได้แก่ ที่ราบลุ่ม และที่ดอน

3.1) พืชไร่และธัญพืช ประกอบด้วย

1. เดื่อย	2. ยาสูบ	3. ถั่วเหลือง	4. ถั่วเหลือง
5. ถั่วเขียว	6. งา	7. ทานตะวัน	8. ถั่วเหลืองฝักสด
9. ฝ้าย	10. ปอแก้ว	11. ข้าวโพดหวาน	12. ข้าวฟ่าง
13. ข้าวโพดฝักอ่อน			

รายละเอียดของการปลูกและการจัดการแต่ละชนิดพืชเป็นไปตามองค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart office เรื่อง “พืชไร่ ธัญพืช” จัดทำโดย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แผ่นบันทึกข้อมูลหมวดที่ 1) หรือ สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.servicelink.doe.go.th>

3.2) พืชผักและเห็ด ประกอบด้วย

1. กระเทียม	2. กระเจี๊ยบเขียว	3. กะหล่ำดอก	4. กะหล่ำปลี
5. ชিং	6. คื่นช่าย	7. แคนตาลูป	8. แตงกวา
9. ถั่วฝักยาว	10. ผักชี	11. พริก	12. มะเขือเปราะ
13. มะเขือเทศ	14. มันฝรั่ง	15. หอมแดง	16. หอมหัวใหญ่
17. ห่อหมกฝรั่ง	18. เห็ดนางรม-นางฟ้า	19. เห็ดฟาง	

รายละเอียดของการปลูกและการจัดการแต่ละชนิดพืชเป็นไปตามองค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart officer เรื่อง “**พืชผักและเห็ด**” จัดทำโดย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ผ่านบันทึกข้อมูลหมวดที่ 2) หรือ สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.servicelink.doae.go.th

3.3 เปลี่ยนเป็นไม้ดอกไม้ประดับ ประกอบด้วย

1. กล้วยไม้ตัดดอกสกุลทวย	2. กล้วยไม้ตัดดอกสกุลมอศคารา
3. ดาวเรืองตัดดอก	4. มะลิ
5. หน้าวัวตัดดอก	6. เบญจมาศตัดดอก
7. กุหลาบตัดดอก	8. ปทุมมา
9. บัวหลวงตัดดอก	10. กวนอิม
11. เฟื่องฟ้า	12. ธรรมรักษาตัดดอก
13. แก้วกาญจนา	14. พิไลเดนครอนตัดใบ
15. หมากผู้หมากเมีย	16. โปรงฟ้าตัดใบ
17. เฟินใบมะขาม	

รายละเอียดของการปลูกและการจัดการแต่ละชนิดพืชเป็นไปตามองค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart officer เรื่อง “**ไม้ดอกไม้ประดับ**” จัดทำโดย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.servicelink.doae.go.th>

3.4 เปลี่ยนเป็นสมุนไพรและเครื่องเทศ ประกอบด้วย

1.กระเจี๊ยบแดง	2.กระชายดำ	3.กระวาน	4.กวาวเครือขาว
5.กานพลู	6.ขมิ้นชัน	7.คำฝอย	8.ดีปลี
9.บัวบก	10.ตะไคร้หอม	11.บุกเนื้อทราย	12.ปัญญาจันทร์
13.พญาอ	14.พริกไทย	15.ไพล	16.ฟ้าทะลายโจร
17.มะแว้งเครือ	18.ว่านหางจระเข้	19.สะเดา	20.หางไหล

รายละเอียดของการปลูกและการจัดการแต่ละชนิดพืชเป็นไปตามองค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart officer เรื่อง “**สมุนไพรและเครื่องเทศ**” จัดทำโดย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์(ผ่านบันทึกข้อมูลหมวดที่ 4)หรือ สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.servicelink.doae.go.th>

3.5 เปลี่ยนเป็นไม้ผล ไม้ยืนต้น ประกอบด้วย

1.กล้วยไข่	2.ชา	3.ขนุน	4.ชมพู
5.ฝรั่ง	6.ลองกอง	7.ลิ้นจี่	8.มะม่วง
9.องุ่น	10.ส้มโอ	11.มะปราง	12.น้อยหน่า
13.มะขามหวาน	14.มะละกอ	15.สตรอเบอร์รี่	16.สละ*1
17.ยูคาลิปตัส*2	18.หม่อน*3		

รายละเอียดของการปลูกและการจัดการแต่ละชนิดพืชเป็นไปตามองค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart officer เรื่อง “ไม้ผล ไม้ยืนต้น” จัดทำโดย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.servicelink.doae.go.th>

*1 รายละเอียดของการปลูกและการจัดการเป็นไปตามองค์ความรู้ เรื่อง “การปลูกสละ” จัดทำโดยกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.eto.ku.ac.th

*2 รายละเอียดของการปลูกและการจัดการเป็นไปตามองค์ความรู้ เรื่อง “การปลูกยูคาลิปตัส คามาลคุณเลนซิส” จัดทำโดยกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://forestinfo.forest.go.th>

*3 รายละเอียดของการปลูกและการจัดการเป็นไปตามองค์ความรู้ เรื่อง “การปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงไหมหัตถกรรม (เขตเกษตรอาศัยน้ำฝน)” และ เรื่อง “การปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงไหมอุตสาหกรรม (เขตเกษตรขออาศัยน้ำฝน)” จัดทำโดย กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <https://qsds.go.th>

4. การปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกไม้เศรษฐกิจ 58 รายการ ในปัจจุบันราคาผลผลิตภาคการเกษตรประสบปัญหาราคาคงต่ำ ราคาปัจจัยการผลิตเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจหลักที่ต้องผ่านกระบวนการแปรรูป เช่น ยางพารา มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ไม้เศรษฐกิจจึงเป็นทางเลือกใหม่ที่น่าสนใจในฐานะของการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับเกษตรกรและเพิ่มความยั่งยืนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ และเป็นการสร้างสินทรัพย์และความเติบโตในทางเศรษฐกิจควบคู่กัน นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งแนวทางในการพัฒนาแผนธุรกิจเพื่อสังคมจากการปลูกไม้เศรษฐกิจแบ่งเป็น 3 รูปแบบหลัก คือ เพื่อการออม เพื่อเป็นหลักประกันทางธุรกิจหรือใช้หนี้ และเพื่อการค้า

โดยไม้เศรษฐกิจตามประกาศของกรมป่าไม้ 58 รายการ ประกอบด้วย 1.ไม้สัก 2.พะยูง 3.ชิงชัน 4.กระซิก 5.กระพี้เขาควาย 6.สาธร 7.แดง 8.ประดู่ป่า 9.ประดู่บ้าน 10.มะค่าโมง 11.มะค่าแต้ 12.เคี่ยม 13.เคี่ยมคะนอง 14.เต็ง 15.รัง 16.พะยอม 17.ตะเคียนทอง 18.ตะเคียนหิน 19.ตะเคียนชันตาแมว 20.ไม้สกุลยาง 21.สะเดา 22.สะเดาเทียม 23.ตะกู 24.ยมหิน 25.ยมหอม 26.นางพญาเสือโคร่ง 27.นนทรี 28.สัตบรรณ 29.ตีนเป็ดทะเล 30.พฤษภ 31.ปีบ 32.ตะแบกนา 33.เสลา 34.อินทนิลน้ำ 35.ตะแบกเลือด 36.นาทุต 37.ไม้สกุลจําปี 38.แคนา 39.กัลปพฤกษ์ 40.ราชพฤกษ์ 41.สุพรรณิการ์ 42.เหลืองปรีดียาธร 43.มะหาด 44.มะขามป้อม 45.หว้า 46.จามจุรี 47.พลับพลา 48.กันเกรา 49.กะทังใบใหญ่ 50.หลุมพอ 51.กฤษณา 52.ไม้หอม 53.เทพทาโร 54.ฝาง 55.ไผ่ทุกชนิด 56.ไม้สกุลมะม่วง 57.ไม้สกุลทุเรียน 58.มะขาม โดยการจัดการพื้นที่เพื่อปลูกไม้เศรษฐกิจตามลักษณะของพื้นที่ได้แก่ ที่ราบลุ่ม และที่ดอนสามารถดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก 2

ทั้งนี้หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมและขอรับกล้าพันธุ์ สามารถติดต่อได้ที่ ส่วนปลูกป่าเอกชน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายเลขโทรศัพท์ 02-561-4292-3 หรือ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแต่ละจังหวัด

รายละเอียดของการปลูกและการดูแลเป็นไปตามองค์ความรู้ เรื่อง “การปลูกไม้เศรษฐกิจชนิดต่างๆ” จัดทำโดย กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถสืบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://new.forest.go.th/reforest/>

5.การปรับเปลี่ยนเป็นปศุสัตว์ จากข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายภาค ปีงบประมาณ 2560 ของกลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ พบว่าสัตว์เศรษฐกิจที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงมี 8 ชนิด ได้แก่ แกะ แพะ โคเนื้อ โคนม ไก่เนื้อ ไก่ไข่ กระบือ และสุกร ซึ่งเป็นชนิดเดียวกับที่อยู่ในฐานข้อมูล Agri-Map ทั้งนี้กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำแผนที่ระดับความเหมาะสมของสัตว์เศรษฐกิจ 8 ชนิดสินค้า ได้แก่ แกะ แพะ โคเนื้อ โคนม ไก่เนื้อ ไก่ไข่ กระบือ และสุกรโดยมีระดับความเหมาะสม ประกอบด้วยเหมาะสมมาก(S1) และเหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมน้อย(S3) และไม่เหมาะสม (N) ซึ่งแสดงในแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) ไว้แล้ว แต่อย่างไรก็ตามอาจมีการเพิ่มเติมอีก 1 ชนิด คือ เป็ด เนื่องจากปัจจุบันพบว่าเกษตรกรนิยมเลี้ยงมากขึ้นและเหมาะสมต่อการเพาะเลี้ยงในพื้นที่ลุ่มซึ่งเจ้าหน้าที่ของกรมฯ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องควรนำแผนที่ระดับความเหมาะสมข้างต้นมาพิจารณาทางเลือกการปรับเปลี่ยน

รายละเอียดของการเลี้ยงและดูแลเป็นไปตามองค์ความรู้ เรื่อง “การเลี้ยงกระบือ” “การเลี้ยงไก่เนื้อ” “การเลี้ยงไก่ไข่” “การเลี้ยงโคเนื้อ” “การเลี้ยงแกะ” “การเลี้ยงแพะ” “การเลี้ยงสุกร” “การเลี้ยงโคนม” และ “การเลี้ยงเป็ด” จัดทำโดย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://docimage.dld.go.th/dldform2/Home5e/mainfrm.asp?m=bf>

*4 สัตว์เศรษฐกิจทางเลือกนอกเหนือจากฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map)

6.การปรับเปลี่ยนเป็นพืชอาหารสัตว์ การทำปศุสัตว์ต้องคำนึงถึงแหล่งอาหารสำหรับสัตว์ที่เลี้ยง เนื่องจากมีความจำเป็นต่อโภชนาการของสัตว์ ส่งผลให้สัตว์มีคุณภาพที่ดีตรงกับความต้องการของตลาดทั้งนี้แผนที่ระดับความเหมาะสมสำหรับปศุสัตว์ (ข้อ5) ไม่รวมการกิจกรรมด้านการปลูกพืชอาหารสัตว์

เจ้าหน้าที่จึงควรทำการวางแผนปรับเปลี่ยนพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นพื้นที่ปลูกอาหารสัตว์ร่วมด้วย โดยการพิจารณาการปลูกพืชอาหารสัตว์แต่ละชนิดควรคำนึงถึงความสามารถในการปรับตัว เจริญเติบโต และให้ผลผลิตสูงภายใต้สภาพแวดล้อมของพื้นที่ซึ่งแตกต่างกัน เช่น ปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ ความชื้น ช่วงแสง คุณสมบัติทางกายภาพและเคมีของดิน ฯลฯ ซึ่งหากเกษตรกรประสงค์ปลูกพืชอาหารสัตว์ ให้เจ้าหน้าที่พิจารณาจากลักษณะดินเป็นหลัก ตามลักษณะของพื้นที่ได้แก่ ที่ลุ่ม และที่ดอน ซึ่งสามารถดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก 2 โดยพืชอาหารสัตว์ที่แนะนำเน้นพืชตระกูลหญ้า เนื่องจากหาพันธุ์ปลูกได้ง่ายและมีสารอาหารสูงตามหลักโภชนาการสำหรับสัตว์ ได้แก่ 1.หญ้าเนเปียร์ 2. หญ้าแพงโกล่า 3.หญ้าลูซี่ 4.หญ้างินนิสีม่วง 5.หญ้าอะตราดัม

รายละเอียดของการปลูกและการดูแลเป็นไปตามองค์ความรู้เรื่อง “การปลูกหญ้าเนเปียร์” “การปลูกหญ้าแพงโกล่า” “การปลูกหญ้าลูซี่” “การปลูกหญ้างินนิสีม่วง” และ “การปลูกหญ้าอะตราดัม” จัดทำโดย กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://docimage.dld.go.th/dldform2/Home5e/mainfrm.asp?m=bf>

7. การปรับเปลี่ยนเป็นเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื่องจากบางพื้นที่อาจมีลักษณะทางกายภาพที่ไม่เหมาะสมต่อการปลูกพืชชนิดใดๆ และมีการลงทุนที่สูงหากปลูกพืช การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจจากฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) โดยกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดระดับความเหมาะสมของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามประเภทของน้ำ 3 ระดับ ได้แก่เหมาะสมสูงสุด(S1) เหมาะสมสูง (S2) และเหมาะสมปานกลาง (S3) ประกอบด้วยสัตว์น้ำจืดและกึ่งทะเล ไม่ได้จำแนกตามรายพันธุ์ ทั้งนี้หากเกษตรกรต้องการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เจ้าหน้าที่ต้องให้คำแนะนำตามระดับความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) หรือสภาพพื้นที่แต่ละแห่ง โดยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำสามารถทำในลักษณะของเกษตรผสมผสานรวมกับการปลูกพืชได้ โดยสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำที่แนะนำประกอบด้วย

1. กบ	2. กุ้งก้ามกราม	3. กุ้งกุลาดำ	4. ปลานิล
5. ปลาดุกบิ๊กอุย	6. ปลาบู่	7. ปลาช่อน	8. ปลาแรด
9. ปลาสร้อย	10. ปลาหมอ	11. ไโรแดง	12. ปลากดเหลือง
13. ปลาจิ้ง	14. ปลาช่อน	15. ปลาตะเพียน	16. ปลาแบบผสมผสาน

รายละเอียดของการเพาะเลี้ยงและดูแลเป็นไปตามองค์ความรู้ (การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ) จัดทำโดย กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://ag-ebook.lib.ku.ac.th>

8. การปรับเปลี่ยนเป็นเลี้ยงผึ้งและแมลงเศรษฐกิจ เนื่องจากการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชบางชนิดอาจต้องใช้เวลาในการให้ผลผลิต ส่งผลให้สูญเสียรายได้ในช่วงที่รอผลผลิต ดังนั้นอาจทำกิจกรรมทางเลือกอื่น เพื่อให้มีรายได้มาทดแทน การเลี้ยงผึ้งและแมลงเศรษฐกิจ จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจและทำรายได้ที่ดี โดยอาจทำในเชิงเกษตรผสมผสานโดยกิจกรรมในข้อนี้สามารถทำควบคู่กับการปรับเปลี่ยนในข้อ 1 ถึง 7 ได้

แมลงเศรษฐกิจ 7 ชนิด ประกอบด้วย

1. ผึ้งพันธุ์	2. ผึ้งโพรง	3. ชันโรง 4. ครั้ง
5. จิ้งหรีด	6. ตัวงสาคร	7. หนอนไหม*5

รายละเอียดของการเลี้ยงและดูแลเป็นไปตามองค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart officer เรื่อง “การเลี้ยงผึ้งและแมลงเศรษฐกิจ” จัดทำโดย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.servicelink.doe.go.th>

*5 รายละเอียดของการปลูกและการจัดการเป็นไปตามองค์ความรู้ เรื่อง “การเลี้ยงไหมพันธุ์ใหม่ไทย” จัดทำโดย กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ http://qsds.go.th/newqsds/inside_page.php?pageid=17

เอกสารอ้างอิง

- FAO. 1974. **A Land Capability Appraisal Indonesia: Interim Report.** (AGL/INS), Rome.
- _____. 1993. **Guidelines for Land Use Planning.** Rome.
- คณะกรรมการจัดทำปทานุกรมปฐพีวิทยา. 2551. **ปทานุกรมปฐพีวิทยา.** สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- NRC. 1975. **Land Use Planning.** The National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, Washington, D.C.
- Vink, A.P.A. 1975. **Land Use in Advancing Agriculture.** Springer-Verlag Berlin Heidelberg.
- องค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง. 2564. **ข้อมูลจำนวนประชากรและบ้าน.** กระทรวงมหาดไทย. ไฟล์ข้อมูล.
- องค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง. 2564. **ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจและสังคม.** กระทรวงมหาดไทย. ไฟล์ข้อมูล.
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2563. **หมอดินอาสาตำบลกกแดง ปี 2563.** ไฟล์ข้อมูล.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2563. **ภูมิอากาศจังหวัดมุกดาหาร.** กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. แหล่งที่มา: <http://climate.tmd.go.th/data/province/ตะวันออกเฉียงเหนือ/ภูมิอากาศมุกดาหาร.pdf>, มกราคม 2563.
- _____. 2562. **สถิติภูมิอากาศในคาบ 20 ปี (ปี 2543-2563).** กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. ไฟล์ข้อมูล.
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน. 2561. **ข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดมุกดาหาร.** ไฟล์ข้อมูล.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2563. **ข้อมูลบ่อน้ำบาดาล.** กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ไฟล์ข้อมูล.
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2564. **ข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ปี 2549-2564.** ไฟล์ข้อมูล.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน. 2562. **ข้อมูลทรัพยากรดิน.** ไฟล์ข้อมูล.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2564. ข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ปี 2549-2564. ไฟล์ข้อมูล.

_____ . 2564. ข้อมูลธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ ปี 2564. ไฟล์ข้อมูล

_____ . 2564. ข้อมูลกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์. ไฟล์ข้อมูล

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2563. ข้อมูลความเหมาะสมในการปลูกพืช.

<https://agri-map-online.moac.go.th/>, สืบค้นวันที่ 12 มีนาคม 2564.

คंसันีย์ อรัญวาสน์ และคำรณ ไทรพิภ. 2562. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน สำหรับการวางแผนการใช้ที่ดิน ระดับตำบลและระดับจังหวัด.

กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4 กรมพัฒนาที่ดิน. 2564. ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยแผนที่ดิน. ไฟล์ข้อมูล.

คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550. การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง. ไฟล์ข้อมูล.

กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 2561. แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พ.ศ.2561-2565. ไฟล์ข้อมูล.

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดมุกดาหาร. 2562. ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2562. ไฟล์ข้อมูล.

_____ . 2562. ยุทธศาสตร์จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2562. ไฟล์ข้อมูล.

องค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง. แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565). จังหวัดมุกดาหาร

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . 2559. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560-2564). ไฟล์ข้อมูล.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2560. ร่าง นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2560-2579). ไฟล์ข้อมูล.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายศรจิตร ศรีณรงค์

ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4

นายเกรียงไกร อิมสมโภช

ผู้อำนวยการกลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน

ผู้จัดทำ

นายอธิวัฒน์ สิริฤทธิญาวัฒน์

ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร

ประธานคณะทำงาน

นางเดือนเพ็ญ ชำนาญ

เจ้าพนักงานการเกษตรอาวุโส

คณะทำงาน

นายพิชัย โพธิ์โสภณ

นักวิชาการเกษตรชำนาญการ

คณะทำงาน

นางคนิสริน เย็นไทย

นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ

คณะทำงาน

นายสัมฤทธิ์ ไกรยเดช

นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ

คณะทำงานและเลขานุการ

นายนิวัฒน์ จันทะจวง

เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล

คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

นายมีชัย ทองคำ

นักวิชาการเกษตร

คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

นายมงคล มหามาตร

เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์

คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

สถาบันพัฒนาที่ดินภาคกลาง สำนักงานเขตชลประทาน ๒๕๖๕

สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร

270 หมู่ 15 ต.คำป่าหลาย อ.เมือง จ.มุกดาหาร 49000